

Can Freixedas

© d'aquesta edició, 2009
Consell Comarcal de l'Alt Penedès
i Edicions i Propostes Culturals Andana, sl

© Pere Cervera Bolet
© Marc Morales ??????????
© Wifred Llimona, per les fotografies

Coordinació editorial

Edicions i Propostes Culturals Andana, SL
www.andana.cat

Impressió
Gramagraf, sccp

ISBN: 978-84-96-995-17-8
Dipòsit legal: B-15857-2009

Aquesta publicació no pot ser reproduïda, emmagatzemada o transmesa, ni en tot ni en part, de cap manera ni per cap mitjà, tant si és elèctric, com químic, mecànic, òptic, de gravació o bé de fotocòpia, sense la prèvia autorització dels titulars del copyright.

Amb la col·laboració

Caixa Penedès
Obra Social

Pere Cervera Bolet
Marc Morales Fernández

Can Freixedas

Història d'una casa modernista

Els llibres del Consell Comarcal
Alt Penedès

Presentació

Pròleg

Com bona part del Penedès, Vilafranca disposa d'un important patrimoni arquitectònic i monumental que en les darreres dècades ha estat objecte de diversos tipus d'intervencions. Així, s'ha treballat en la seva protecció amb l'elaboració d'un catàleg que defineix aquells entorns urbans o rurals que conserven elements patrimonials que no ens podem permetre que es malmetin desapareguin. Com a argumentació, aquesta labor s'ha presentat acompanyada d'un estudi arquitectònic i artístic —en bona part publicat o que es pot consultar—, el qual justifica els motius de la protecció.

Des d'aquesta base de coneixement s'ha iniciat la tasca de reconeixement, anàlisi i estudi, però no pas dels elements arquitectònics dispersos, sinó de l'entorn urbà, és a dir, del conjunt d'elements que ens queden d'un determinat passat històric considerats en la seva globalitat, alguns objecte de protecció i preservació i altres sols subjectes a estudi i consideració. Aquest és, per exemple, el cas dels fonaments del convent de sant Joan a la plaça del mateix nom i, sobretot, de la muralla de Vilafranca que en les darreres dècades ha anat sortint a la llum a conseqüència d'alguns enderrocs de cases que hi estaven adossades. Aquest estudi urbanístic proporciona importants dades per als estudis històrics i permet treballar en la fixació del que en altre temps era el plànol de la població. També pertany a aquest àmbit de globalitat l'arqueologia industrial, la consideració d'espais dedicats a l'activitat productiva i el que ens n'ha quedat: maquinària, eines, documents... En qualsevol cas, aquest és un àmbit en què encara hi ha molta feina per fer i sovint tampoc no es tenen totalment clars els nivells de pro-

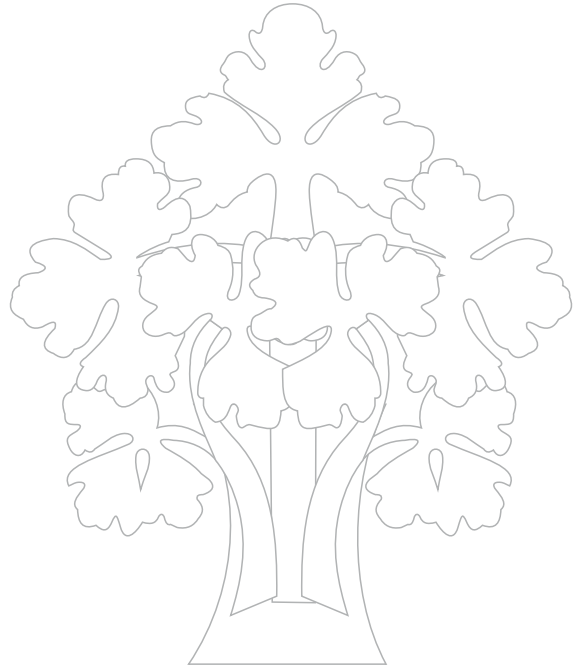
tecció que cal definir i la urgència en el treball que cal portar a terme en cada moment.

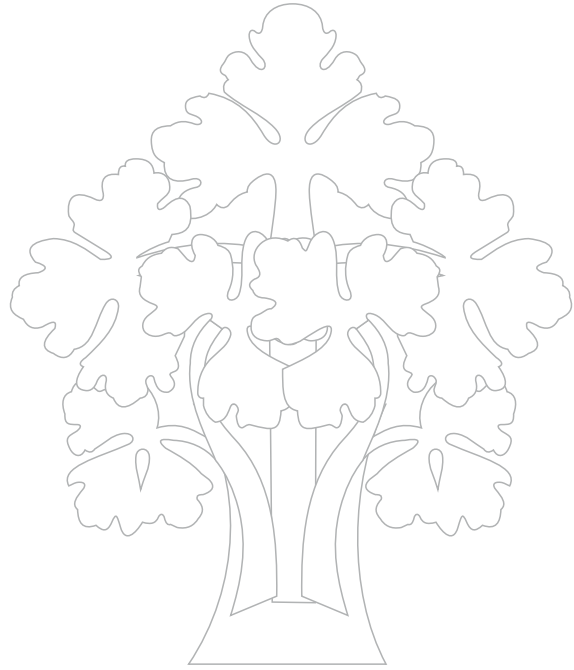
El treball dels joves historiadors Pere Cervera i Marc Morales va més enllà per endinsar-se en un altre nivell derivat del coneixement del nostre patrimoni. Des de la recerca històrica, els autors han considerat una edificació arquitectònicament singular en l'àmbit per al qual va ser construïda: la vida i les activitats socials i econòmiques d'una família benestant penedesenca. Al costat de la documentació i les referències que ens han quedat d'aquesta activitat humana, l'edificació que les va acollir ofereix un innegable punt de referència, de manera que es produeix un doble corrent de relació i informació entre el coneixement històric i el patrimoni arquitectònic que li serveix de referència.

Tot plegat ha de servir, evidentment, per aprofundir en el coneixement d'un passat recent que ha conformat el Penedès vitivinícola que tenim ara i que ha definit una vila amb uns carrers, unes places i unes edificacions que tenen la base en un determinat model urbanístic definit al tombant dels segles XIX i XX. És aquest un passat que ens cal conèixer, entendre i divulgar, tres objectius als quals creiem que respon aquest treball que ara veu la llum.

Joan Solé i Bordes

President de l'Institut d'Estudis Penedesencs

L'edifici

La construcció

Al carrer d'Hermenegild Clascar trobem una finca d'unes dimensions molt considerables (uns 1.538 m²) composta per soterrani, primer pis —que servia de magatzem—, segon pis —on trobem el que era l'habitatge—, unes golfes i, a la part de darrere, un jardí. Aquesta construcció és un espai que molts autors han qualificat com dels més impressionants, des del punt de vista artístic, de l'anomenat Modernisme vilafranquí.

Possiblement, la casa va patir diverses modificacions a l'estructura abans d'arribar a tenir la imatge que presenta actualment. Alguns autors afirmen que la inauguració de l'edifici va ser al 1880; això correspon, possiblement, a la inauguració de la primera reforma de la façana, portada a terme per un primer arquitecte. Les notícies de la primera construcció es perden en el temps, però podem suposar que es va fer sobre on anteriorment hi havia algunes cases velles, de les quals se'n conservarien un tros de paret i un pou encara visibles al pis inferior, que en altre temps havia servit de magatzem. Alguns autors¹ afirmen que és al 1903 quan es fa una nova modificació de la façana i part de l'interior, obra portada a terme pels arquitectes Antoni Serrallach i F. Periñán, per tal de dotar l'edifici d'una nova entrada cap al magatzem, a la vegada que s'hi afegeix un enorme saló que, segons algunes anècdotes que ens han arribat, es va ser realitzar amb la intenció que s'hi pogués celebrar un ball coincidint amb la visita a la població del rei Alfons XIII, cosa que no va succeir mai.

1 ROSSELLÓ I RAVENTÓS, Joan [et al.]. *Vilafranca del Penedès a través de la seva arquitectura. La ciutat que ens ha arribat*. Vilafranca del Penedès: Ajuntament de Vilafranca del Penedès: Caixa Penedès, 1992. Pàg. 103.

Però per entendre la història de can Freixedas hem de comprendre l'evolució de l'arquitectura de mitjans del segle XIX i inicis del XX, un moment de grans canvis en la finca. Durant el segle XIX, tota la construcció de la ciutat va quedar lligada al control municipal. La majoria de les llicències d'obres anaven acompanyades d'un projecte de façana signat per un tècnic que, en la majoria dels casos, era un mestre d'obres, una figura que acaparava gairebé tota l'activitat constructora de la vila. Durant l'antic règim, els mestres d'obres tenien el dret de projectar construccions particulars, rurals i industrials, mentre que els arquitectes, tot i tenir el mateix dret, només podien tirar endavant la construcció d'edificis públics, de pressupost més alt i de caràcter més representatiu².

La diferència principal entre els mestres d'obres i els arquitectes era la concepció que tenien a l'hora de construir. Mentre que els primers eren més tradicionals i es mantenien vinculats a l'anomenada estètica neoclàssica, els arquitectes buscaven la innovació amb noves formes que els allunyessin de la norma. Els arquitectes seguien corrents estètics, com el Romanticisme o el Modernisme, sorgits per la nova conjuntura sociohistòrica que es vivia a tota Europa al segle XIX. És dins aquest entorn que comença a néixer una nova classe social, la burgesia industrial, propietària de fàbriques, o com en el cas del Penedès, de caire més rural i vinculada al comerç del vi.

La davallada de les monarquies absolutes va fer minvar les obres públiques, però, a la vegada, l'ascens de la burgesia va comportar un considerable augment de les construccions privades. L'arquitecte es va veure obligat a augmentar el seu camp de treball al mateix temps que prenia protagonisme als mestres d'obres que, a poc a poc, es van veure arraconats i van perdre la importància que tenien en les construccions civils; la situació de privilegi que havien tingut fins aleshores a la vila va desaparèi-

◀ Antiga porta principal d'entrada a can Freixedas

2 ROSSELLÓ I RAVENTÓS, Joan [et al.]. *Op. cit.*

xer quan dos joves arquitectes vilafranquins titulats van començar a treballar: Santiago Güell i Grau el 1892 i Eugeni Campllonch i Parés el 1893, tots dos van exercir com a aquitectes municipals i van ser impulsors del Modernisme vilafranquí.

Orígens artístics

En primer lloc, cal centrar l'atenció en el Modernisme per la importància que va tenir a Catalunya i perquè Can Freixedas és un exponent d'aquesta tendència artística que tantes joies arquitectòniques ha deixat a Vilafranca.

Primerament, caldrà deixar clars els principis que l'orienten, tota vegada que, com s'ha remarcat sovint, «l'arquitectura de l'eclecticisme, que deriva de la possibilitat d'utilitzar indiferentment diversos estils i concepcions arquitectòniques del passat o també fer-los servir en un mateix edifici, caracteritza bona part de l'arquitectura que es produeix a Catalunya a finals del segle XIX, que conviu amb el Modernisme —el qual pot ser considerat com un moviment eclèctic— i es perllonga fins ben entrat el segle XX»³.

Per tant, cal veure en el Modernisme diverses parts d'anteriors moviments estètics, en una línia d'eclecticisme i de retorn al passat, com havien fet també els romàntics de la primera meitat del XIX. En aquest sentit, el Modernisme incorpora elements del Romanticisme, el moviment artístic vinculat a diversos corrents europeus i que entre nosaltres es va anomenar Renaixença, que havia sorgit a la dècada del 1830 i que va tenir un paper cabdal en la història i la cultura de Catalunya.

Som als inicis del catalanisme i la seva defensa dels diversos interessos de Catalunya, de primer amb una vessant més cultural —la revifalla de la llengua en la literatura, la defensa del folklore i

3 ROSSELLÓ I RAVENTÓS, Joan [et al.]. *Op. cit.*

l'estudi de la cultura popular, prenent com a base els postulats del Romanticisme— i més endavant, des del seu cantó polític amb plantejaments com els de Valentí Almirall. De fet, la realitat catalana era molt diferent de la d'altres regions de la Península; Catalunya havia crescut seguint la pauta dels països europeus econòmicament més desenvolupats. La indústria era prou important i havia sorgit una poderosa burgesia formada per industrials i emprenedors amb molts coneixements i perspectiva intel·lectual. Bona part de la resta de l'Estat, però, restava aturada en un ambient rural dominat per famílies de terratinents amb poc esperit innovador i sense ambicions.

Podríem dir, doncs, que Catalunya era un territori de modernitat, la qual cosa explica l'aparició i el triomf d'un nou estil artístic original com era el Modernisme, un moviment que proposava un cert trencament amb el passat; caracteritzat pel seu clar europeisme i que acceptava les novetats estètiques que venien de fora, sobretot d'Alemanya, a la vegada que intentava dotar-se d'un sentit de catalanitat. Sorgit entre el 1880 i el 1885, el Modernisme va manifestar la necessitat de configurar un nou moviment artístic allunyat del Romanticisme.

En un principi, el Modernisme no volia mantenir una relació directa amb la nova classe emergent, la burgesia industrial, tota vegada que aquesta semblava incapaç de comprendre una concepció artística que pretenia ser trencadora i revolucionària. No obstant això, a principis del segle xx els burgesos industrials van començar a acollir-lo i finançar-lo.

Pel que fa a l'arquitectura, parlem d'un moviment que revalora el treball artesà: l'orfebreria, la ceràmica, els vitralls, el treball del ferro forjat, el disseny de mobles, l'ebenisteria... És així que proposa una reacció contra la industrialització i els productes produïts en sèrie. D'aquesta manera, als edificis,

cada element i cada detall són únics per tal de formar un disseny total, integrador, on es pugui veure una nova dimensió en els elements naturals —la vegetació, la decoració floral, etc.—, l'estilització de la figura femenina, la importància de la lluminositat, la recerca d'elements d'inspiració històrica (en l'art gòtic) i exòtica (en l'arquitectura oriental i musulmana) i la pervivència de la tradició constructiva. Però, la mateixa naturalesa del moviment fa que tingui una dimensió a través de la qual «[...] trobarem en el Modernisme perllongaments cronològics, interferències i contradiccions formals que, tot i allunyar-lo del purisme estilístic estricte, l'enriqueixen i el valoren»⁴.

A partir de l'Exposició Universal de Barcelona de 1888 podem començar a parlar plenament de Modernisme, d'un Modernisme central que durarà fins al 1911. A Vilafranca, aquest corrent no va arribar fins a l'inici del segle xx, quan la figura de l'arquitecte ja havia superat la del mestre d'obres en la responsabilitat de la construcció de la vila. Com ja hem indicat, els dos arquitectes més remarcables d'aquesta època a Vilafranca són Santiago Güell —a qui pertanyen la major part d'obres modernistes de la vila— i Eugeni Campllonch.

Tenim constància que a finals del segle xix ja es van començar a construir algunes edificacions que van marcar l'inici de la tendència modernista vilafranquina. Es tracta de construccions primerenques que tenen com a «[...] elements comuns la barbacana de fusta i el trencaaiçües en les obertures, així com l'especial tractament dels balcons amb baranes de disseny complex i cartel·les»⁵. Can Freixedas se situa de ple en aquest període.

4 *Op. cit.*. Pàg. 140.

5 *Op. cit.*. Pàg. 141.

Organització de la casa

«Urbana casa: Casa con huerto situada en Villafranca calle de los Cordeleros señalada con el número uno, compuesta de bajos en los cuales se hallan las bodegas, lagares y demás dependencias. Entresuelo, primer piso y desván de extensión quinientas setenta y siete canas cuadradas que equivalen a trece harras, al extremo de huerto, se haya situada en la parte posterior de la casa, hay una pequeña casita que ocupa uno de los criados de la principal, linda todo junta por el oriente, con la calle de San Julián, por mediodía con el Camino de Rondas de la Villa, por poniente con Pelegrino Grau. Sobre el terreno del huerto, en el cual se halla edificada la casita que ha hecho especial mención, radica un censo de función cuatro libras, dos medios, seis dineros equivalentes a cuarenta y cuatro reales que computan al tres por ciento. Representan un capital de mil cuatrocientos sesenta y seis reales sesenta y un céntimos a favor de los herederos de Don Cayetano Marrugat.»⁶

Així definia l'any 1857 un notari vilafranquí la casa que avui coneixem com a can Freixedas. Lògicament, la finca ha anat patint diversos canvis, però l'estructura principal s'ha conservat gairebé intacta a aquesta definició de mitjans del segle XIX.

El soterrani de la casa va servir com a magatzem durant una part important de la seva particular història i estava dividit en sis grans habitacions que un dia van servir com a sitges o cups per al gra o el vi i, més endavant, van ser habilitades com a petita cava. L'empremta d'aquesta compartimentació es pot apreciar al terra de l'edifici.

◀ Fanal modernista

6 Extret de la Certificació Literal de la Finca Registre de la Propietat de Vilafranca del Penedès.

La planta baixa estava dividida en cinc grans espais. D'aquests, tres tenien una porta cada un que donava a l'actual carrer d'Hermenegild Clascar, el qual hem trobat esmentat al document notarial com a carrer dels Corders (*cordeleros*), nom que rebia aquest indret, on havien estat desplaçats des de la rambla de Sant Francesc —també anomenada rambla o raval de la Torre Grossa i encara raval dels Corders— els artesans que treballaven a l'aire lliure trenant cordes. La porta més propera al carrer de Sant Julià era la que corresponia a l'entrada principal de l'edifici. En travessar la portalada, amb un treball en fusta prou destacable, l'escala noble era la que rebia i donava accés al primer pis. Aquesta escala era il·luminada per una claraboia que, des del sostre, li aportava llum i claror natural. A la nit, aquesta funció la feia un fanal de ferro forjat que encara es pot contemplar al tombant de l'escalinata. Les altres habitacions de la planta baixa, amb una decoració molt funcional, eren molt espaioses i altes de sostre, i s'utilitzaven majoritàriament com a magatzem dels elements que corresponien als diferents negocis de la família. Just darrere d'aquestes sales hi havia un passadís allargat que donava sortida a l'immens pati i jardí de la part posterior de l'edifici, el qual arribava fins l'actual carrer d'Oriol.

En pujar les escales trobàvem el primer pis, l'habitatge familiar. Tenint en compte que es tractava del lloc on feien vida, podem comprendre perfectament que era l'espai més luxós, elegant i artísticament interessant de tot l'edifici. No es pot deixar de banda, però, el petit altell, situat com un entresòl entre el magatzem i la primera planta, utilitzat per guardar materials relacionats també amb els negocis de la casa.

Quan s'entrava a les estances de la primera planta, hom les trobava decorades de manera adequada al nivell social dels residents. D'entre totes elles, destaquen el menjador -amb la seva llar de foc-, l'habitació dels nens, l'anomenat *cuarto bo* i el gran saló.

Galeria d'accés al saló i al pati que la família utilitzada com a estança principal (vegeu fotos pàgines següents) ►

A més del mobiliari, generalment fet de fusta de gran qualitat, tots aquests espais tenien diverses motllures i decoracions de guix que els emmarcaven i els feien lluir elegantment. Els llums de vidre penjats del sostre formaven part de l'ornamentació, lleugerament carregada, així com les nombroses escultures, quadres, plats, gerros i, fins i tot, cànirs, que els complementaven.

A l'alcova principal, l'estampat del tapís i les elegants cortines hi donaven una sensació inequívoca d'estança senyorial. La galeria també era un lloc remarcable: es trobava situada al darrere de la casa i estava oberta a l'exterior a través d'un balcó que donava al jardí. Com que el sol banyava els finestrals que recorrien tota la galeria, els vidres de colors tenyien els raigs i il·luminaven l'estança que, juntament amb el terra enrajolat amb un dibuix de formes geomètriques, esdevenia un dels punts més emblemàtics de la finca i adquiria un aire tremendament relaxant i, alhora, noble.

Seguint la galeria s'arribava a l'última part de la casa: el gran saló. Atribuït als arquitectes Antoni Serrallach i F. Periñán, té unes mides espectaculars. Per sobre de tot, hi destaca la impressionant vidriera sobre el carrer de Clascar, que omple de lluminositat l'estança. Destaca, així mateix, la decoració motllurada del sostre, amb cares femenines —les nimfes modernistes de llargues cabelleres— a les cantonades.

Si l'interior de la casa és tot un tresor, la caixa que l'envolta no deixa de ser luxosa. Parlem de la façana que s'obre a la vila i delecta el vianant. La casa no presentava en els seus inicis la imatge actual. Podem parlar d'una primera reforma de la façana de la qual no tenim constància escrita de l'arquitecte que la va dissenyar. No obstant això, d'aquesta intervenció n'han quedat elements propis del Modernisme vilafraquí d'aquesta època. En concret, cal destacar un detall que ens posa sobre la pista

A la galeria també s'hi pot accedir ►
per la porta situada al carrer de Sant Julià

del primer arquitecte que va participar en l'esmentada reforma. Ens referim als arcs trilobulats⁷ de les portes, tan propis de Santiago Güell.

La construcció presenta exteriorment dos cossos diferenciats. En el primer, que sembla el més antic, es poden veure les dues portes amb arcs trilobulats, quatre finestres decorades amb la seva balconada i uns característics ulls de bou, tant a la part superior com a la més baixa, que servien de punt de llum a les golfes i al soterrani.

Just a sota de dues de les balconades hi ha un parell de finestres sense cap detall específic. Tant a les portes com a les finestres cal destacar les motlures que ressegueixen el contorn i que proporcionen volum a la façana, així com unes altres motlures més fines i horitzontals, realitzades amb rajoles de ceràmica vidriada que presenten decoracions florals de color blau. Unes altres rajoles, de color ocre i en disposició vertical, divideixen els cossos de l'edifici.

El segon cos de la façana, que creiem que és el més nou, és obra d'Antoni Serrallach, l'arquitecte que va efectuar la reforma el 1903⁸. Aquí trobem una tercera porta, més gran que les que té al seu costat i amb un arc de descàrrega per tal d'assegurar l'estructura de l'obertura i, sobretot, la gran balconada que té al damunt.

A la casa trobem els nous materials vinculats al món artesanal emprats en el Modernisme. Destaquen les balconades de ferro forjat, sobretot la més gran, obra de Serrallach. El treball del ferro era força complicat, però els resultats són meravellosos. Les formes geomètriques perfectes començaven a perdre protagonisme a favor del ferro arrodonit, transformat en espiral, entrelligat, entortolligat, sinuós... emulant les formes de fulles i flors que ens ofereix la natura. També és propi del Modernisme

◀ El pati de Can Freixedas -en primer terme- actualment està segregat de la casa

7 Arc circular utilitzat en arquitectura i decoració compost de tres lòbuls. Utilitzat en l'art àrab, romànic i gòtic, naturalment el Modernisme també en va fer ús a causa del seu caire historicista, és a dir, a les reminiscències històriques que proporciona.

8 *Op. cit.* Pàg. 142.

que la decoració no acabi aquí, de manera que podem veure com, gràcies a les rajoles, l'embelliment continua pel terra del balcó i li dóna el punt de color amb els dibuixos geomètrics que s'hi enganxen.

Tenint en compte que el treball artesà dels vidriers és important en el Modernisme, caldria aturar-se un moment a la gran balconada, un element destacat de l'edifici. La portalada o finestral del gran balcó que dóna al saló de la casa té la funció d'aportar lluminositat a l'estança, però, alhora, dota la façana de gran bellesa. A la part superior, hi ha una ornamentació vegetal, mentre que la part de sota del vidre està decorada amb formes geomètriques de colors vius -com el groc, el vermell, el taronja i el blau-, de manera que recorda els vitralls de les esglésies gòtiques. Un arc rebaixat ressegueix aquesta portalada o finestral i dóna al conjunt una elegància innegable.

Caldria destacar finalment un altre element artesà: el treball dels acabats com les finestres envoltades amb motlures i els quatre balcons més petits que mostren una forma semblant a l'arc apuntat del gòtic, però amb un final de decoració vegetal, concretament fulles que semblen pàmpols. La teulada de dues aigües o vessants que sobresurt forma una impressionant barbacana de fusta que, decorada de nou amb rajoles i un ràfec de fustes col·locades de manera horitzontal, aixopluga la casa i li dóna un acabat elegant.

Motllura de guix amb motius florals ►
que decora els balcons de la façana

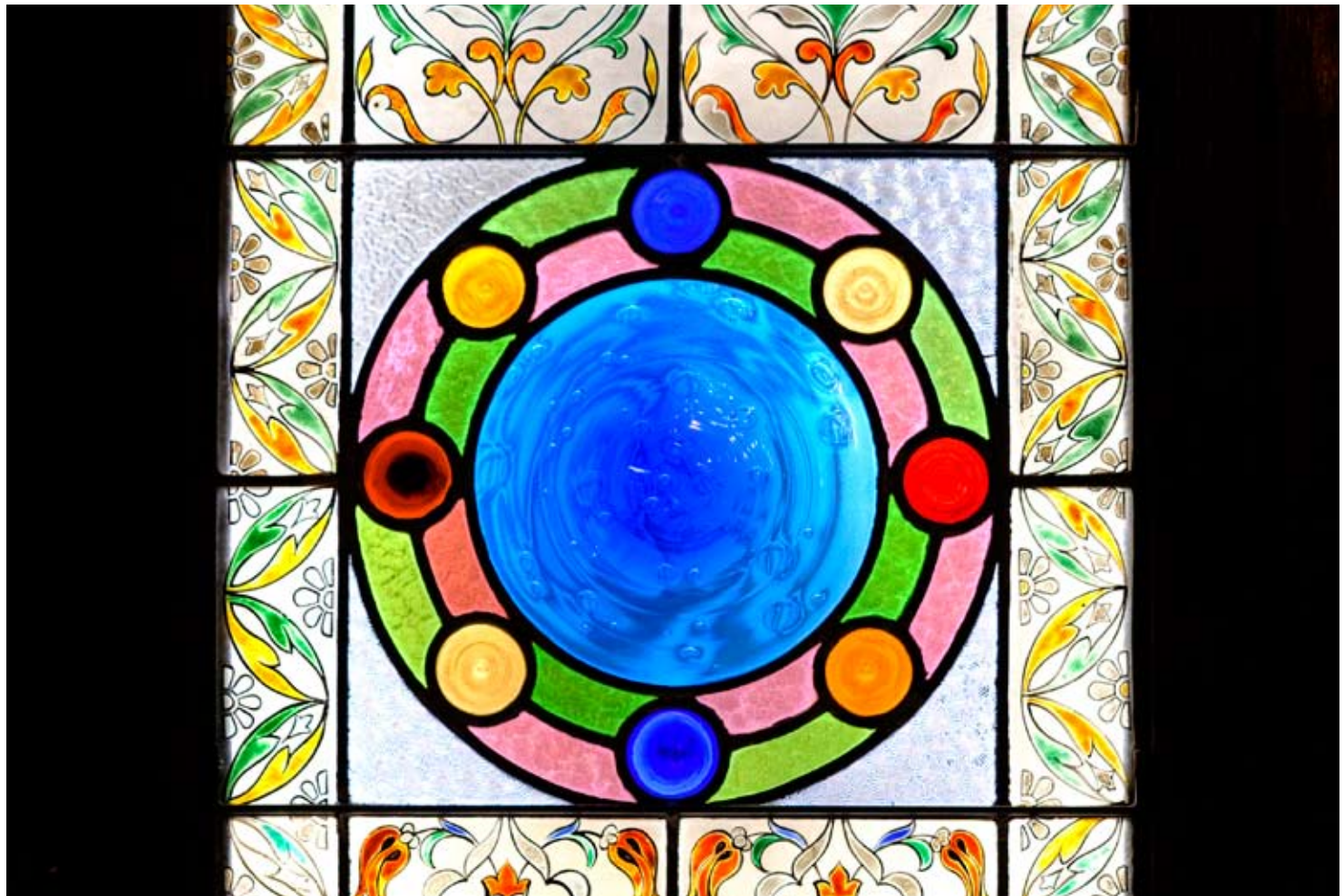
◀ Antiga entrada principal de l'edifici. Una placa descoberta l'any 2002 commemora la data de finalització de les obres de restauració

Des de la galeria es podia accedir al gran saló ▶

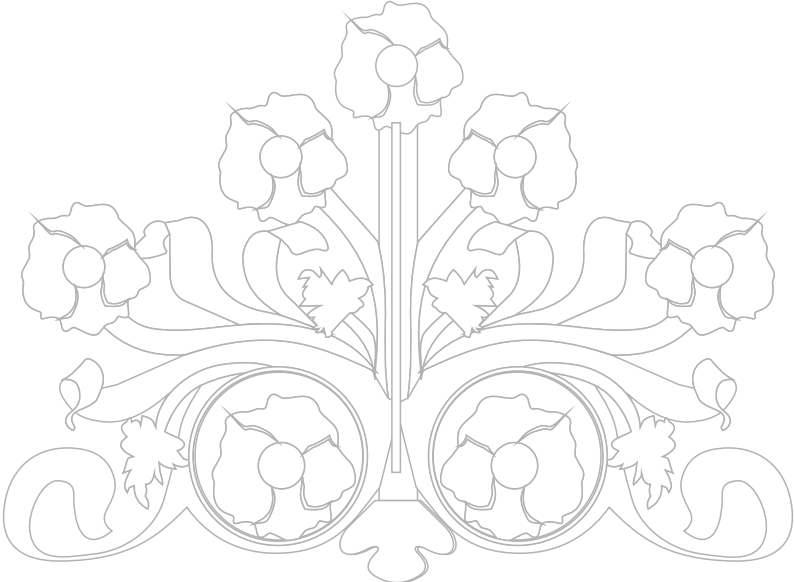
- ◀ Detall del sostre i del vitrall del gran saló (vegeu pàgines anteriors)
- ◀ Motllura que decora la gran balconada de la casa

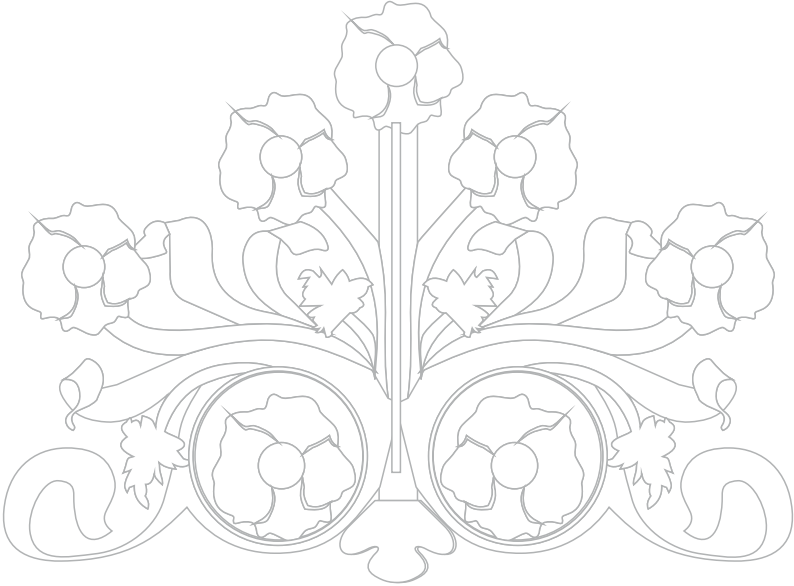
El treball de forja decorat amb motius vegetals ►
era una característica del Modernisme

◀ La façana actual data de les reformes efectuades a la casa l'any 1903

Els Fontrodona

Les cases, en moltes ocasions —o, si més no, popularment—, reben el nom d'aquells que les han ocupat, els quals d'alguna manera han fet possible que la població s'hi identifiqui. La casa que ens ocupa té actualment el nom de casa Fontrodona, tot i que sempre ha estat coneguda com a can Freixedas, ja que va ser aquesta l'última família que la va habitar. Mentre dels Freixedas en teníem multitud d'informació, els Fontrodona són al Penedès gairebé uns totals desconeguts.

Gràcies a la certificació literal notarial de la finca, el 1857 trobem la primera informació escrita de la casa. Suposem que la construcció ha de ser més antiga, ja que s'esmenta que abans d'aquesta data ja existia la propietat. Es fa una petita descripció de la casa: està situada «*en la Calle de los Cordeleros*» (denominació que aleshores rebia l'actual carrer d'Hermenegild Clascar) senyalitzada amb el número 1. A l'oest limita amb la casa de Pelegrí Grau, mentre que a l'est ho fa amb el «*callejón de las Pardalas*» (actualment, carrer de Sant Julià). Darrere de la casa hi ha un hort amb un cens que es paga a Gaietà Marrugat.

El propietari és Jaume Almirall i Batlle, veí de Castellví de la Marca i resident a Vilafranca, el qual també és propietari d'una fàbrica de *hilados de algodón* a Manresa, a banda d'altres finques. La casa forma part del patrimoni que deixa als seus fills i filles: Joan, Josep, Pere, Jaume, Francesca, Vicenta i Antònia. Ens ha arribat també el testament on estipula que deixa la casa al seu hereu Joan i que, en cas que aquest mori sense descendència o amb fills menors de vint-i-vinc anys, la casa passi al seu germà, i així successivament, prevalent els homes per sobre de les dones.

Així, doncs, la primera família propietària de la casa de la qual tenim constància escrita és la dels Almirall. No podem saber si era la seva residència principal, ja que eren propietaris d'altres finques i tenien el negoci a Manresa. Fos com fos, sembla que es pagava un cens per l'hort situat al darrere, detall que indica que algú hi devia anar a treballar-lo.

L'hereu, Joan Almirall i Vidal, serà el següent propietari de l'immoble. En aquell moment, la família era propietària d'unes vint-i-cinc finques més i ell consta com a veí de Barcelona, de manera que, possiblement, la casa no era la seva primera residència. Joan Almirall mor sense descendència i hereta la casa el seu germà Josep, també veí de Barcelona, qui la rep juntament amb vint-i-set finques més el 1884. Posteriorment, la propietat passa a mans de Jaume Almirall, l'últim fill baró —que consta com a veí de Vilafranca i potser va viure a l'edifici alguns anys—, juntament amb vint-i-sis propietats més. La documentació no parla en cap moment de Pere, l'altre fill, qui possiblement va morir abans que els altres germans.

Quan Jaume Almirall mor sense deixar cap fill més gran de vint-i-cinc anys, com havia succeït amb els seus germans, arriba el torn de les dones i és Francesca Almirall i Vidal, veïna de Barcelona, qui esdevé l'hereva. El 26 de maig de 1888, amb el seu marit, l'advocat Ignasi Fontrodona i Vila, reconeix davant notari ser hereva dels béns i drets que havien estat del seu germà Jaume, qui havia mort sense fills el 20 de gener d'aquell mateix any. L'inventari de béns heretats per Francesca Almirall inclou la propietat de l'Hostal Nou, a Sant Pere Molanta i Sant Cugat Sescarrigues; la hisenda de ca l'Andraix, a la Granada; la de la Torreta, a Santa Margarida i els Monjos; la casa Almirall de Puigdespí, la hisenda Marcota i la Torreta de Castellví, a Castellví de la Marca; la casa i hort de Vilafranca, al carrer dels Corders, i una casa a Barcelona, així com terres a Vilafranca, la Granada, Vilobí, Santa Margarida i

els Monjos, Castellví de la Marca i Pacs⁹. La lectura d'aquest inventari notarial ens ofereix una perspectiva àmplia d'una família de propietaris, en la línia d'altres noms que apareixen constantment en les afrontacions de les finques.

El 15 d'octubre d'aquell mateix 1888, Francesca Almirall, ja vídua d'Ignasi Fontrodona, deixa constància que a la seva mort la casa i la major part dels béns familiars han de passar als seus fills Gaietà i Mercè Fontrodona, però si aquests són encara menors d'edat l'administració de la casa quedarà a mans de tres marmessors: Raimon Duran i Ventosa, Lluís Duran i Ventosa i Manuel Yeras. En morir la senyora Francesca, l'herència de la casa i algunes joies i mobles passen a les mans del seu fill, Gaietà Fontrodona i Almirall, el primer de la línia de propietaris que donarà nom a la casa. Gaietà és casat, major de vint-i-cinc anys, advocat de professió i amb residència a Barcelona. En aquest moment, una nova inscripció de la casa ens permet veure els canvis que s'han produït en alguns aspectes de l'entorn urbà vilafraquí: ara es parla de la casa situada al carrer d'Hermenegild Clascar, números 1 i 3.

Potser és en aquest moment quan es porta a terme la reforma arquitectònica que signa Antoni Serrallach, és a dir, quan s'obre una nova porta i s'hi construeix la gran balconada al damunt. La casa, però, no varia gaire i manté els límits amb la dels hereus de Pelegrí Grau, amb el carrer de Sant Julià, amb el carrer d'Oriol —pel darrere— i conserva encara el cens de l'hort, ara amb una caseta al número 4 del carrer de Sant Julià. A més d'aquesta casa, els Fontrodona tenen propietats a Olèrdola i a Sant Cugat Sesgarrigues.

Som a l'any 1899. El nou propietari, a través de Ferran Baldari i Frigense, grava la casa amb una hipoteca per un import de 25.000 pessetes amb un interès del cinc per cent anual i es fa constar com

⁹ ACAP. Fons Notarial. Protocol del notari Joan Amich. 1888. Vol. 1. Inscripció 154. Vid. annex.

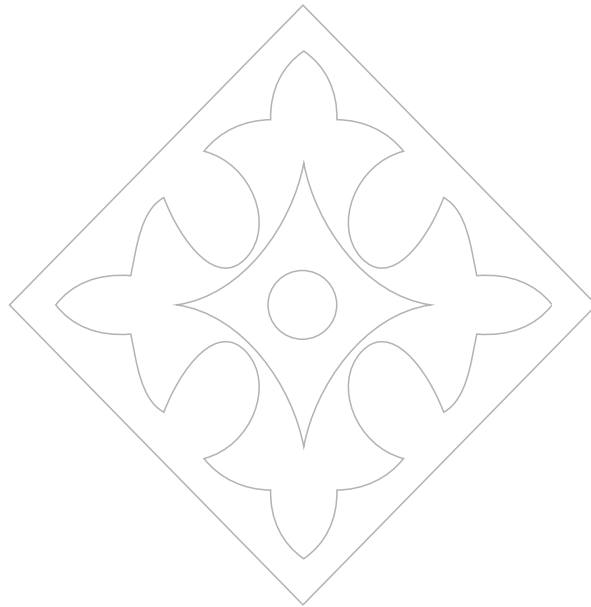
a valor de la finca unes 40.000 pessetes. També ens consta que en aquest moment Gaietà passa a viure a la casa. La cronologia de l'edifici propietat dels Fontrodona ens indica que les modificacions de caràcter modernista van ser fetes per aquesta família, molt probablement pel mateix Gaietà, qui potser va demanar la hipoteca per afrontar aquestes despeses.

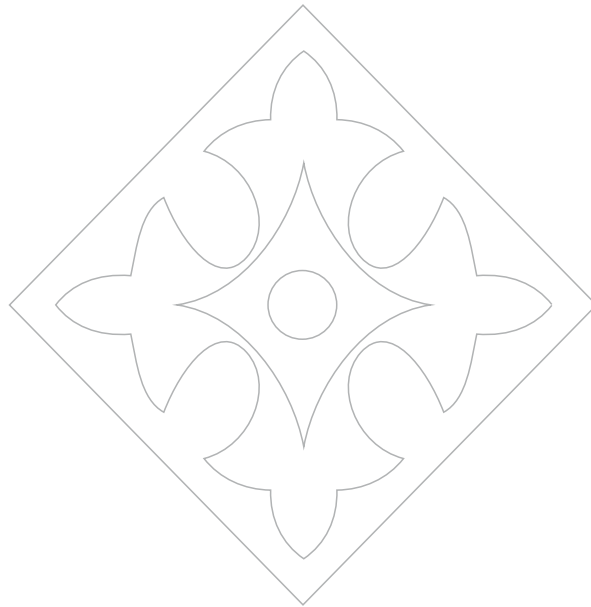
Amb la mort de Gaietà Fontrodona l'any 1901, la casa i la hipoteca passen a mans dels seus fills —Ignasi, Mercè i Maria de la Pau—, els quals s'ocupen de cancel·lar el crèdit hipotecari i redimeixen el cens que es pagava sobre l'hort als hereus de Gaietà Marrugat. Una vegada fet això, la finca es ven a Josep Freixedas i Miquel. La venda s'escriptura per 35.000 pessetes, més 5.000 pessetes pels mobles. La rapidesa amb què els hereus la venen ens pot indicar que potser la família no passava per un bon moment o bé que els seus interessos econòmics, socials o familiars eren lluny de Vilafranca. La casa passa a mans d'una nova família, els Freixedas, els quals, de fet, són els que li donaran la denominació definitiva, que a partir de llavors serà coneguda com a can Freixedas.

◀ El terra actual conté peces de mosaic originals

Can Freixedas

Josep Freixedas i Miquel (1877-1950)

Context històric i social

L'any 1877 neix Josep Freixedas i Miquel, fill petit de Josep Freixedas i Margarita Miquel, forners de Sant Cugat Sesgarrigues que aviat van fer els primers passos en el comerç del vi en un Penedès que al segle XIX ja era un territori dedicat en bona part a la vitivinicultura. Aquesta nova realitat econòmica havia forjat una classe social emergent que havia reemplaçat l'estructura de l'antic règim; la vella noblesa anava de baixa i la burgesia rural penedesenca sorgia de la figura del pagès benestant, aquell que a principis del segle XIX deixava de cultivar per sobreviure i es convertia en un comerciant amb excedents. Aquesta nova burgesia rural començava a ocupar les principals viles i aquestes, amb Vilafranca al capdavant, esdevenien així centres de l'activitat mercantil derivada del comerç del vi. Amb la construcció de cases d'imatge imponent i de gran bellesa arquitectònica, la nova classe emergent volia mostrar la seva importància. Freixedas i Miquel va ser el capdavanter d'una d'aquestes famílies que, a poc a poc i com altres en aquest període, van anar prosperant socialment.

Potser el moment de creixement econòmic es va viure a partir de la crisi de la fil·loxera a França a partir de 1863. En contrast amb una producció francesa que anava a la baixa, el vi penedesenc es va començar a cotitzar a l'alça i l'exportació va créixer, aspecte que també va provocar l'arribada de capital estranger per invertir en activitats econòmiques vinculades al comerç del vi i formar part

d'un grup social que es volia enriquir ràpidament. No obstant això, la fil·loxera va acabar creuant els Pirineus: el 1879 ja es trobava a l'Empordà i en arribar al Penedès, l'any 1887, va provocar, com a la resta d'Europa, la desaparició de la vinya autòctona. L'única alternativa per donar continuïtat a la vitivinicultura era plantar ceps de peu americà immunes a la fil·loxera i, després, empeltar-los amb les varietats autòctones. No cal dir que aquesta operació va tenir un cost econòmic molt notable i que van ser nombroses les zones de Catalunya que, a diferència del Penedès, van abandonar el conreu de la vinya.

Quan Josep Freixedas i Miquel és major d'edat, la producció vinícola, estimulada pel lucratiu negoci del vi, es confirma ja com una activitat econòmica de futur a la comarca. Les fluctuacions de preus, tan característiques en aquest sector, marquen la influència social i política que tindran els grans propietaris de vinyes i els comerciants de vi.

Com la majoria de comerciants, els Freixedas situen el negoci familiar al barri de la Barceloneta, tocant al pont del Carril —on avui encara es pot veure el rètol de l'empresa—, ben a prop de l'estació de tren, ja que aquest era l'únic mitjà de transport que —a través de Barcelona— permetia connectar el Penedès amb els mercats d'exportació europeus. És allí on el santcugatenc Josep Freixedas i Miquel i la seva esposa, Emília Britlles, tindran la primera residència a la capital penedesenca. Aviat, però, volen trobar una nova llar, separada de l'espai de negoci i que sigui adient al seu nivell social. Al carrer d'Hermenegild Clascar troben una casa de dimensions considerables que s'ajusta als seus interessos. És la propietat d'una altre família benestant, els Fontrodona. El matrimoni Freixedas-Britlles decideix comprar-la i anar-hi a viure.

Detall de la motllura de guix genuïnament modernista que decora el ►
sostre del gran saló de can Freixedas

Aquella Vilafranca de finals del segle XIX començava a créixer. La majoria dels carrers encara no tenien cap mena de paviment i tot just s'iniciava la millora d'algunes de les principals carreteres que creuen el municipi: la de Barcelona a València i la d'Igualada a Sitges.

Així mateix, la situació politicosocial era força inestable: des de 1874 el país estava regit pel sistema polític sorgit de la Restauració, poc representatiu i amb el qual el poble no se sentia identificat, ja que la supressió del sufragi universal –vigent fins el 1873- i la instauració del sufragi censatari impedia votar a la major part de la població. A més, els grans terratinents de Castella i Andalusia no tenien els mateixos interessos econòmics i polítics que la burgesia d'una Catalunya industrial i moderna. Aquest va ser un factor determinant que va fer que la burgesia catalana emergent s'interessés per un nou moviment polític, el catalanisme, que es declarava defensor de la cultura catalana i dels interessos del territori.

No podem deixar de banda tampoc el conflicte social que es va manifestar amb intensitat al Penedès. Parlem del conflicte derivat del contracte de rabassa morta¹⁰, que possiblement Josep Freixedas i Miquel -i els altres terratinents de la comarca- va viure de ben a prop. La crisi de la fil·loxera, la necessitat de replantar els ceps, el cost d'aquesta operació i la negociació d'un nou contracte de rabassa van desencadenar una greu conflictivitat social que es va mantenir més o menys latent durant dècades i que va generar un moviment sindical agrari que culminaria l'any 1922 amb la creació de la Unió de Rabassaires.

◀ Detall decoratiu del capitell de les columnes del gran saló

10 La rabassa morta és un tipus de contracte agrari segons el qual el propietari cedia al pagès l'ús de fruit de la terra per plantar-la de vinya. A canvi, el rabassaire havia de cedir al propietari una part proporcional de la collita, en espècie, que acostumava a ser un terç del volum total. Inicialment, el contracte durava mentre vivien les dues terceres parts dels ceps, però, entrat ja el segle XIX, la legislació va establir una durada de 50 anys. Amb tot, eren molts els contractes que superaven aquest límit.

Davant d'aquesta dificultat, els propietaris van mantenir una forta resistència enfront les reivindicacions pageses i van fomentar una estructura associativa, de primer amb el Centre Agrícola del Penedès, del qual Josep Freixedas i Miquel en va formar part participant en bona part de seves activitats, i posteriorment, el 1891, amb la creació de la Cambra Agrícola.

Aquesta mena de conflictes, que porten una acció i reacció tant dels propietaris rurals com dels pagesos, ens mostren una societat activa i emprenedora que, tot i estar allunyada del creixement fabril, es desenvolupa i evoluciona. En aquest context, a principis del xx i sota el patronatge dels propietaris agrícoles, juntament amb els comerciants exportadors del vi, es funda l'Estació de Viticultura i Enologia de Vilafranca, que té com a objectius principals la defensa davant de les crisis vinícoles, l'adopció de noves tecnologies i l'associacionisme de caire cooperativista. Ben aviat, l'Estació Enològica es va convertir en un espai on els fills d'aquells que vivien de la indústria vitivinícola aprenien a conèixer les noves tècniques de cara a la millora de la qualitat dels vins del Penedès.

Com molts altres propietaris del Penedès i de bona part del país, Freixedas i Miquel estava convençut que calia un govern autoritari per garantir la tranquil·litat social. Una tranquil·litat que arribaria inicialment amb la Restauració borbònica i el sistema de cacics i que, ja entrat ja el segle xx i com a resultat de les dificultats generades per la crisi de la fil·loxera i la radicalització del moviment obrer a les grans ciutats, va desembocar en el cop militar i la dictadura de Primo de Rivera l'any 1923¹¹.

Davant de can Freixedas, el 1928, arriben les llambordes gràcies a la política portada a terme per l'alcalde del moment, José Visiedo Ferrer, qui va fer pavimentar molts carrers i va fer executar les

◀ Al gran saló s'hi pot accedir des dels despatxos de presidència i de gerència del Consell Comarcal de l'Alt Penedès

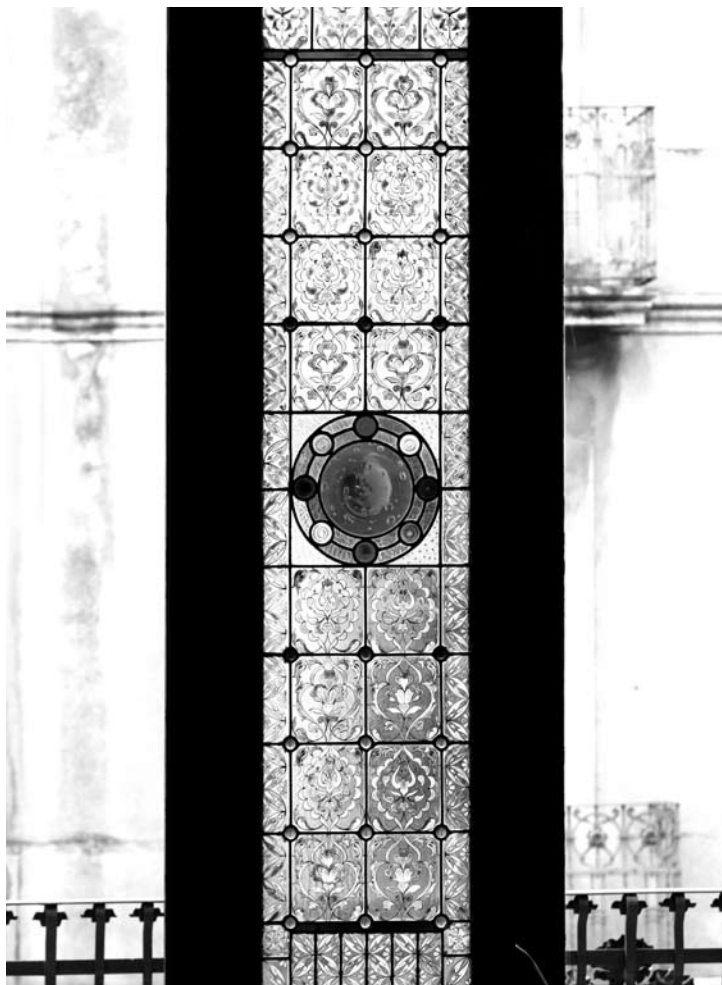
11 El sistema de relacions socials i polítiques generat a partir de la Restauració ha estat estudiat ben recentment a la població penedesenca de Calafell per SANTACANA, Joan. *De pagesos a rendistes. El Mas Romeu de Montpaó. Estudi d'una explotació agrària del Baix Penedès*. Calafell: Llibres de Matricula, 15, 2007.

obres del clavegueram. És un moment de transformació a la vila i a la societat: apareix el cotxe com a invent destacat i la població de Vilafranca creix i passa de 7.799 habitants, a principis del segle xx, als 10.209 que hi haurà en arribar el malastruc 1936. Aquest creixement demogràfic provoca l'aparició de noves zones que s'urbanitzen a la vila; és el cas dels barris del Poble Nou i del Molí d'en Rovira.

La vida social, malgrat tot, va continuar mantenint una notable activitat durant la dictadura. El Centre Agrícola programava els seus balls de societat i la gent passejava per una o altra Rambla, començades a urbanitzar el 1913 i representatives d'una nova concepció de la ciutat i del seu espai de lleure, influenciat arquitectònicament i estèticament per la burgesia. Després de la passejada era possible anar al Casino a prendre cafè amb els amics o la família. Era així com el senyor Freixedas i Miquel podia parlar de negocis al Centre Agrícola, passejar a mitja tarda per la Rambla i aturar-se amb uns amics a la terrassa del Casino, un tren de vida propi de la burgesia d'aquells temps.

A poc a poc, els defensors del règim primoriverista hi van anar perdent la confiança a causa d'una sèrie de crisis econòmiques, polítiques i socials que van fer revifar una oposició vinculada a noves idees revolucionàries, sovint de caire catalanista o republicanes, que van forçar la dimissió del dictador en la seva incapacitat per arreglar la situació del moment. Poc després també va caure el rei Alfons XIII, que li havia donat suport. Josep Freixedas i Miquel, com altres burgesos benestants de l'època, mirava amb neguit el futur que es presentava en arribar aquella primavera del 1931, que obria les portes a una nova situació política: la Segona República.

Vida familiar

Josep Freixedas i Miquel havia pogut traslladar-se de la seva casa al pont del Carril, on tenia el negoci, a la nova residència del carrer d'Hermenegild Clascar, molt més elegant i senyorial. El canvi havia estat possible gràcies als beneficis procedents del comerç del vi. Ens consta que Freixedas era poc amant de la política. Amb conviccions més aviat conservadores, vivia plenament dedicat a la gestió del seu negoci.

La producció s'emmagatzemava a la hisenda de cal Ferré del Mas, casa excepcional que tenia a Sant Sadurní; des d'allí Freixedas i Miquel comprava el vi que els pagesos elaboraven als cellers de casa seva. El vi es portava tot a Vilafranca per a la seva comercialització a l'engròs en bocois, barriques o bótes, i de Vilafranca era expedit a altres punts del territori, especialment a Barcelona¹². Una part de la producció anava directament a la taverna que la família tenia a la ciutat comtal. Fins i tot exportaven a Europa i sembla que Freixedas va rebre un diploma d'exportador per la seva habilitat en la venda de vi en vagons cisterna a Suïssa. Com que el negoci funcionava, va convertir l'empresa en societat quan va fundar Josep Freixedas i Cia Limitada amb dos socis: Domingo Freixa i J. Amigó.

Si l'edificació del pont del Carril era l'espai dedicat al negoci, can Freixedas acollia la vida familiar i les relacions socials. El més probable és que la casa es comprés cap a l'any 1918 i que llavors s'hi traslladés la família Freixedas-Britlles amb els seus tres fills: Eulàlia, la filla gran de la família, nascuda l'any 1899, i els seus dos germans, Josep i Manel. Tots tres hi viuran fins al moment del casament, llevat de Josep, l'hereu, que és qui s'hi quedarà a viure.

◀ Fragment de vitrall policromat de la balconada del gran saló

12 El paper del ferrocarril com a principal vehicle de comercialització de vi a lloure va ser essencial en tot aquest procés. Vegeu MONTSERRAT I MONTSANT, Joan; SOLÉ I BORDES, Joan. *El ferrocarril al Penedès, més d'un segle de patrimoni*. Vilafranca del Penedès: Institut d'Estudis Penedesencs, 2007.

Josep Freixedas i Miquel és un bon amant de les celebracions familiars i remarca la celebració del dia de Sant Josep i la de Nadal amb un dinar celebrat a la magnífica galeria de la casa, a la banda del darrere. És en aquest espai on se celebren algunes trobades socials de tertúlia i diversió. És costum que els diumenges i els dies de festa aparegui com a convidat a la casa el Sr. Roig, un amic de la família que ha fet fortuna a Cuba i que sempre hi és convidat fins a convertir-se, d'aquesta manera, en un membre més de la família.

L'organització de la casa permetia tenir uns espais dedicats de manera exclusiva a diferents activitats. La distribució de les diverses estances també va anar canviant al llarg del temps. Josep Freixedas i Miquel va disposar d'uns espais buits al soterrani per situar-hi unes bótes de vi i conservar-hi els productes de la matança del porc. A la planta baixa, encarada al carrer de Clascar, hi havia una carbonera arrendada a un treballador, de nom Alfredo. A les portes del costat se situaven els magatzems, un dels quals era de gra, activitat a què es dedicava Joaquim Miró, casat amb l'Eulàlia, la filla gran. Aquest tenia a les seves mans l'abastiment de bona part del cereal —blat, ordi...— que es comercialitzava a Vilafranca. El gra es conservava en unes enormes sitges o dipòsits enlairats dels quals encara avui en queden les empremtes a les parets d'aquesta banda de la planta baixa.

Si pujàvem al primer pis per l'escala arribàvem a les estances on vivia la família. Allà hi trobàvem les seves cambres i també les del servei, la cuina, el menjador, la galeria i l'impressionant saló, el qual no es feia servir únicament per a les grans celebracions, com es creia popularment, sinó que sobretot l'usaven els nens de la casa com a espai de jocs i en moltes èpoques va estar bastant abandonat. La luxosa llar de foc presidia el menjador que, com la resta d'habitacions dels propietaris, tenia una de-

coració luxosa i uns mobles d'elegant fusta massissa. També hi havia una habitació per als convidats. Pel que fa al pis superior, les golfes servien per guardar mobles vells i coses inservibles.

Per mantenir una casa d'aquestes proporcions era imprescindible tenir servei, en concret, dues minyones que vivien també a la casa i que s'encarregaven de les feines de la llar. Entre les minyones, de les quals se'n conserva memòria, hi havia la Conxita i la Visitació, que van estar al servei dels Freixedas entre els anys trenta i quaranta. A més de la neteja tenien cura dels menuts, de manera que la família encara les recorda de manera entranyable.

La casa i els seus estadants havien de viure, però, els esdeveniments històrics d'aquell temps, amb les notícies de l'inici de la Guerra Civil i la consegüent inquietud de tota la població. No se'ns fa difícil imaginar Josep Freixedas i Miquel encenent un dels seus caliquenyos tot reflexionant sobre el futur que els esperava a la vegada que desobeïa els consells mèdics que l'advertien sobre la seva salut.

Josep Freixedas i Britlles (1903-1980)

Context històric i social

A principis del segle xx neix Josep Freixedas i Britlles, segon fruit i primer baró del matrimoni entre Josep Freixedas i Miquel i Emília Britlles. La seva infantesa en el si d'una família burgesa benestant no es va veure mancada de res, i en els anys d'adolescència va tenir la sort de poder estudiar a Suïssa durant tres anys, i això li permetria comprendre molts dels canvis importants que hauria de viure. Al 1914 Europa entrava en guerra; les grans potències s'enfrontaven entre elles i Espanya restava neu-

◀ La majestuosa balconada és un tret identificatiu de can Freixedas

tral. En aquell moment es vivia una bonança econòmica resultat d'aquesta neutralitat del país en generar-se un important increment de la demanda de productes de primera necessitat que els països en guerra no podien produir; els preus van pujar i molts comerciants es van enriquir gràcies a la possibilitat d'especular. El Penedès viuria una notable bonança econòmica amb la venda de vins i aiguardents a Europa, bonança que també va afectar l'activitat comercial de la família Freixedas, on Josep començava a fer l'aprenentatge.

Però potser el que més va marcar la societat del moment, sobretot pel que fa al proletariat, va ser la Revolució Russa del 1917, la qual va suposar l'arribada al poder de la classe obrera i l'enderrocament del règim feudal tsarista i també de la burgesia. Les notícies russes van potenciar un clima de conflictivitat en donar empenta a les idees sindicalistes i als moviments de defensa dels treballadors. Al Penedès, el conflicte rabassaire, més o menys latent des de la crisi de la fil·loxera, va agafar una nova empenta i el 1922 es va fundar el sindicat Unió de Rabassaires i Altres Cultivadors del Camp de Catalunya. Tot i la gran activitat sindical vinculada a l'esquerra i les classes populars, la burgesia també tenia un partit –la Lliga Regionalista– que els representava, ja que les diferències entre l'Espanya rural i la Catalunya industrial havien fet aparèixer un nacionalisme que reivindicava la catalanitat i un pluralisme polític que no existia a principis del segle xx.

No és descabellat pensar que Josep Freixedas i Britlles s'interessés per aquestes idees, especialment les nacionalistes, uns plantejaments polítics que van prendre cos durant la dictadura de Primo de Rivera amb la repressió contra el nacionalisme català. És l'època de naixement de partits catalanistes d'esquerra, que van prendre força i empenta amb la caiguda de la dictadura i l'arribada de la Segona República.

Detall de la barbacana que corona l'edifici ►

Potser la primavera del 1931 va fer pensar a molts burgesos que la nova situació esdevindria un desastre, però val a dir que hi havia una nova generació, a la qual pertanyia Josep Freixedas i Britlles —a qui familiarment tothom anomenava *Pepito*, potser per distingir-lo del seu pare, també de nom Josep—, que havia realitzat estudis, sovint en altres països d'Europa, i que tenia una visió més oberta de la realitat. Així mateix, la República oferia l'oportunitat d'entrar en el joc polític i democràtic, una situació inimaginable pocs anys abans. Val a dir, per exemple, que la Lliga va perdre en les primeres eleccions el suport d'una part important dels que considerava els seus votants davant un nou partit catalanista, d'esquerres i republicà, Esquerra Republicana de Catalunya, que va ser el clar vencedor. En aquells anys Josep Freixedas s'havia casat amb Francesca Bové, una jove vilafranquina d'origens socials humils que tenia estudis de música i era una de les dues filles del conegut músic de la capital penedesenca Francesc de Paula Bové. Juntament amb la seva germana Maria i el seu pare havien format el Terceto Bové i oferien concerts, a més d'amenitzar balls o, fins i tot, acompanyar la projecció de pel·lícules mudes als cinemes de Vilafranca.

A la Vilafranca d'inicis del segle xx s'obria un nou període. Amb la voluntat de modernitzar urbanísticament la població es van crear places i, per primera vegada, es va pensar en zones verdes i carrers més amples. Durant la República, les escoles públiques es van situar a la caserna, es va crear un institut de batxillerat i va obrir les portes la biblioteca popular. Tot i això, les classes més acomodades i tradicionals, molt influenciades per l'Església —que havia perdut molts dels seus privilegis—, no sempre van donar suport al nou sistema de govern.

En mirar el panorama polític i social podríem pensar que Josep Freixedas i Britlles, empresari vitivinícola, propietari de terres i burgès benestant, havia de ser membre de la Lliga o, si més no, estar molt en contra de les propostes del nou govern català, sobretot pel que feia a la Llei de Contractes de Conreu, segons la qual es donava per primera vegada la possibilitat que rabassaires i parcers aconseguissin comprar la terra que treballaven. Però, pel que ens diuen els familiars i pel que ens consta als escrits, estem davant d'un terratinent que surt de la norma, ja que va ser membre de l'Ajuntament des de 1931 a 1933 i, segons fonts orals, hauria format part d'Esquerra Republicana de Catalunya.

La conflictivitat social va fer que les eleccions del 1933 les guanyessin les dretes i la situació esdevingués més tensa. La Llei de Contractes de Conreu no va ser aprovada a Madrid i els membres de l'executiu català, encapçalats pel president Lluís Companys, van acabar empresonats el 1934 com a resultat dels fets del 6 d'octubre amb els aldarulls al carrer, que a Vilafranca van suposar la crema d'esglésies i l'assalt a diversos locals, en concret els del Partit Republicà Radical, la Lliga i Acció Catòlica. Tot això va suposar la suspensió de l'Estatut, l'empresonament de polítics, alcaldes i regidors d'esquerres i la formació de comissions gestores per governar els ajuntaments.

Tot i les intencions de les dretes de donar certa tranquil·litat social i política, la forta repressió per part dels nous governs i una sèrie d'escàndols polítics van provocar la convocatòria d'eleccions generals el 16 de febrer de 1936. Espanya estava dividida. A Catalunya, les dretes es van ajuntar electoralment en el Front Català d'Ordre mentre que els partits d'esquerres van crear el Front d'Esquerres, que va tenir el suport dels sindicats. La victòria de les esquerres va provocar encara més tensió i, sobretot, la radicalització de les dretes, una part de les quals es va vincular a un partit de caire feixista:

Vista del balcó que permet apreciar la complexitat del treball de forja ►
i la rajola decorativa bicolor amb motius geomètrics

Falange Española. Al juliol de 1936 alts comandaments de l'Exèrcit van intentar un cop d'estat, un pla que feia temps que estaven gestant, però que només va tenir èxit en algunes zones. Això va suposar l'inici d'una guerra civil cruel i sagnant que va durar tres anys i que va acabar amb la desfeta de la democràcia espanyola. A les zones on el cop militar va fracassar es va posar en marxa un procés revolucionari per part del proletariat industrial i rural amb la finalitat d'aconseguir una millora radical en les seves condicions de vida.

Com a altres llocs de Catalunya, a Vilafranca es va iniciar una sèrie de represàlies importants. D'una banda, el proletariat va veure en la nova situació una manera de venjar-se d'aquells que els havien manat. El cert és que hi ha multitud d'històries sobre aquesta qüestió; moltes són de caire tràgic, però n'hi ha d'altres de tan anecdòtiques com la que ens parla de les senyores benestants obligades a anar a netejar els vidres dels locals sindicals per tal que tothom qui passés pel carrer les pogués veure. Parlem d'una repressió a la reraguarda republicana, no organitzada, que va afectar les famílies no obreres i els eclesiàstics. Uns i altres van ser víctimes dels piquets anarquistes o es van veure obligats a fugir o a amagar-se.

Josep Freixedas i Britlles no es va veure directament afectat per aquests esdeveniments. Pel que sembla, la seva vinculació amb l'ajuntament d'esquerres i el tracte que oferia als seus treballadors el van salvar de patir situacions desagradables.

El cert és que semblava que les coses estaven canviant: les empreses es van col·lectivitzar, el Centre Agrícola es va convertir en el local del Comitè Antifeixista, el d'Acció Catòlica en el centre dels Rabassaires i el Casino en el local de la CNT. Uns 150 vilafranquins van anar al front com a voluntaris i

molts hi van morir. Un dels fronts que més simbolisme va tenir a la Guerra Civil va ser el d'Aragó, tot i que també va ser molt significatiu la defensa de Madrid assetjada pels nacionals. Des de la capital van sortir cap a Catalunya molts refugiats, sobretot infants. Una nena, l'Asun, va ser acollida a Vilafranca pels Freixedas, que la van considerar sempre com una filla.

La falta d'ajuda internacional i els conflictes polítics dins del mateix govern republicà van portar a la desfeta. A finals del 1938, la carretera de Tarragona al seu pas per Vilafranca —camí que només portava a França— era plena de gent que fugia. La democràcia havia perdut la guerra i l'avanç dels exèrcits comandats per Franco era inevitable. El 21 de gener de 1939, cap al migdia, l'exèrcit franquista format per la cinquena divisió de Navarra, contingents de soldats marroquins i tropes italianes entraven a la vila.

Començava una època molt dura per al país. L'acabament de la guerra no va significar la fi del vessament de sang. Ara, la repressió organitzada i sistemàtica la portava a terme la dreta guanyadora de la guerra. A més, per ordre de les institucions de l'Estat, els sospitosos d'haver estat afectes a la causa republicana eren denunciats a les autoritats. En els primers anys del franquisme es va viure un clima de revenja per part dels vencedors envers els vençuts. Les classes benestants tornaven a tenir el poder i l'Església catòlica va començar a controlar de nou la societat i l'educació. Al Penedès, l'economia va continuar tenint com a base la viticultura i el comerç de vi i les principals indústries eren destil·leries d'aiguardents i bòviles.

La vida de Josep Freixedas i Britlles li va permetre conèixer la democràcia i els anys d'eufòria republicana, el temps de la guerra i posteriorment l'època en què la democràcia i els partits polítics van

desaparèixer a mans del partit únic, la Falange Española Tradicionalista y de las Juntas de Ofensiva Nacional Sindicalista (FET y de las JONS), de caràcter feixista i paramilitar. Posteriorment, van aparèixer altres organitzacions com Acció Catòlica que, d'alguna manera, va intentar la defensa de les idees democràtiques. El nou sistema polític va ser molt dur amb Catalunya: va acabar amb tota identificació nacional, de manera que el català va quedar relegat a l'ús privat i familiar. Les noves generacions havien de parlar el castellà com a símbol d'educació i afinitat al règim, però encara quedava gent que treballava des de l'ombra perquè l'ideal catalanista no es perdés, un treball que, de mica en mica, es va anar revifant, en especial a partir de la mort del dictador el 1975.

Vida familiar

Entrar a can Freixedas durant la Guerra Civil comportava la sorpresa de trobar un cotxe a l'escala principal. Era el vehicle que Josep Freixedas i Britlles conduïa com a xofer d'un comandant metge republicà, el comandant Lajusticia, amb qui va fer bona amistat, gràcies a la qual cosa va obtenir dies de permís per poder estar amb la família. El cotxe, que tenia pintats els emblemes de l'aviació republicana, romania amagat a l'entrada, ja que era mal vist que un soldat tingués tants permisos.

Com és lògic, durant la guerra les anècdotes se succeïen i les vivències estan encara gravades en el record de la família i a les parets de la casa. A l'inici del conflicte, can Freixedas va allotjar una família de Barcelona temerosa de la radicalització de les esquerres. Eren els Freixa, amb qui tenien una societat comercial. Com ja hem dit, la casa també va allotjar, durant bona part de la guerra, Asunción Sacristán Tobías, *l'Asun*, que aleshores era una nena refugiada del front de Madrid.

Va ser gràcies a l'amistat amb dos cambrers del Casino, en Salvador i en Martí, que Josep Freixedas va poder salvar el seu pare, de tarannà i conviccions més conservadores, a qui va poder portar a residir a Olot. No obstant això, durant la guerra la casa vilafranquina va ser escorcollada unes quantes vegades. En una ocasió, uns forts cops a la porta van esclaiar la família. Sembla que buscaven Josep Freixedas i Britlles, que en aquells moments no hi era. Paquita Bové, la seva esposa, espantada, va dir-li a una minyona que anés al Casino a avisar els amics sindicalistes del seu marit, els quals no van trigar a arribar al lloc armats, i van dir als nouvinguts que no tornessin, que en aquella casa no hi havien de fer res.

La societat havia canviat considerablement. A Vilafranca semblava que aquells que havien estat els amos ara eren els servents. A l'Emília, la germana gran de Josep Freixedas, la van obligar a netejar els lavabos del Centre Agrícola juntament amb altres dones; tot i això, va decidir anar-hi amb un dels seus millors vestits. La família Freixedas també va veure afectats els negocis que tenia per la col·lectivització de les finques i de la indústria vitivinícola i els van confiscar la finca de Sant Sadurní.

A la retina de Francesc Freixedas va quedar gravada la imatge d'un d'aquells escorcolls. El fill petit del matrimoni Freixedas-Bové, mirava bocabadat com un milicià intentava obrir la tapa d'una tina de vi per comprovar si hi amagaven armes. En no poder obrir la tapa va demanar-li al nen que li donés la seva escopeta de joguina amb la intenció d'utilitzar-la per fer palanca. La joguina no va aguantar i el milicià li va tornar trencada i li va dir que a canvi no li podia donar la que ell portava perquè era de veritat. Un altre dia va aparèixer un militar republicà que, seriosament, demanava per Josep Freixedas i Britlles. Els que llavors eren els nens de la casa encara el recorden com un home alt, fort i barbut

que els mirava mentre jugaven. Entre aquests nens hi havia l'Asun, que va anar corrent a abraçar el nouvingut. Era el seu pare, que l'havia vingut a visitar. Després de la guerra la noia tornaria diverses vegades a Vilafranca a visitar la que també havia estat la seva família.

La por no va marxar de la vila. El 21 de gener de 1939, Josep Freixedas i Britlles tenia 36 anys, era casat i amb fills, i dirigia el negoci familiar. Durant la retirada de l'exèrcit republicà, en especial els dies de gener del 1939, la població se sentia amenaçada pels bombardeigs de l'aviació alemanya, i la casa dels Freixedas va servir de refugi a alguns ferits i a gent de la vila. A les parets dels baixos hi van col·locar uns matalassos i durant unes hores van pensar que s'havia convertit en un refugi contra els bombardeigs. Quan els soldats nacionals van entrar a la casa van obligar els propietaris a mostrar la documentació de la finca i quan van veure els papers van exclamar: *«Esta casa está habitada por su dueño. Arriba España! Arriba Franco!»*.

Amb l'arribada del franquisme, a la casa, com en tantes altres famílies, es va imposar el silenci sobre tot el que havia passat. Josep Freixedas i Britlles es va dedicar als seus fills, a la família i a la feina, i va recuperar la propietat de les terres i hisendes confiscades durant la guerra. Els seus germans, Eulàlia i Manuel, havien marxat de la casa en casar-se i ell, l'hereu, la tenia com a habitatge i la va heretar legalment el 1968 per la mort de la seva mare, qui en tenia l'usdefruit. A una part dels baixos, Joaquim Miró hi va continuar el negoci de gra, mentre que l'espai del costat el va ocupar Manuel Freixedas quan li van cedir la concessió de majorista de Tabacalera Española SA, empresa estatal creada el 1945 que monopolitzava la producció i la comercialització del tabac. La concessió del magatzem de majorista era coneguda popularment com *la saca* perquè cada setmana els estancs anaven a proveir amb el sac corresponent de tabac i efectes timbrats per a tota Vilafranca i comarca.

La casa va continuar acollint trobades socials, però sense l'assiduitat d'èpoques anterior. Els temps no eren pas gens fàcils: els dinars es feien habitualment al menjador i la galeria no es va tornar a fer servir fins molts anys després amb motiu del casament d'un dels fills del matrimoni Freixedas-Bové, Josep, amb Mery Soler. D'aquells primers anys de postguerra es recorden trobades familiars com la que es va realitzar amb motiu de la primera comunió dels infants Josep Freixedas i Bové i Paquita Miró. Excepcionalment la festa es va celebrar al gran saló.

Hem recollit moltes anècdotes d'aquests anys. Cap al 1942, Francesc Freixedas i Bové va ser operat d'apendicitis damunt el marbre de la cuina de la casa, on també el van operar d'angines poc temps després. Igualment, es recorden els diumenges a la tarda, quan molts nens de la vila anaven al pati del darrere de la casa per rebre la xocolatada que les minyones oferien a tots aquells que en volguessin. Can Freixedas encara forma part dels records dels anys de postguerra —durant el quals sovint hi havia qui passava gana— de moltes persones.

Josep Freixedas i Britlles passa a convertir-se en gerent de l'empresa familiar, que continua dedicada al comerç del vi —li fan bon servei els estudis a l'Estació Enològica i els tres anys d'ampliació a Suïssa— i en el seu propietari després de la mort del pare. La companyia tenia dos socis més, de Reus, i també hi havia la part corresponent al seu germà Manuel. En aquests anys de postguerra decideixen vendre la propietat, recuperada després de la guerra, que tenien a Sant Sadurní i que va ser adquirida per la companyia Segura Viudas, a la vegada que compren la Torre del Gall, a Sant Cugat Sesgarri-gues, amb un ampli conjunt de vinyes cultivades en règim de parceria.

Durant el franquisme la casa recorda la visita d'un dels sindicalistes que tant l'havien ajudat en el conflicte bèl·lic. Freixedas i Miquel, el pare, ja gran, no volia rebre'l i va ser el seu fill, el *Pepito*, qui li va

◀ Les tres obertures de la façana: la finestra de la planta baixa, el balcó de l'espai familiar i l'ull de bou de les golfes

recordar que gràcies a aquell home era viu, ja que l'havia ajudat a amagar-se en uns moments especialment difícils. Cap als anys setanta, Josep Freixedas i Britlles decideix vendre una part de la finca, en concret l'espai del jardí, actualment ocupat per la Delegació d'Hisenda, juntament amb els drets de majorista de Tabacalera. En aquesta operació l'acompanyarà el seu fill Francesc.

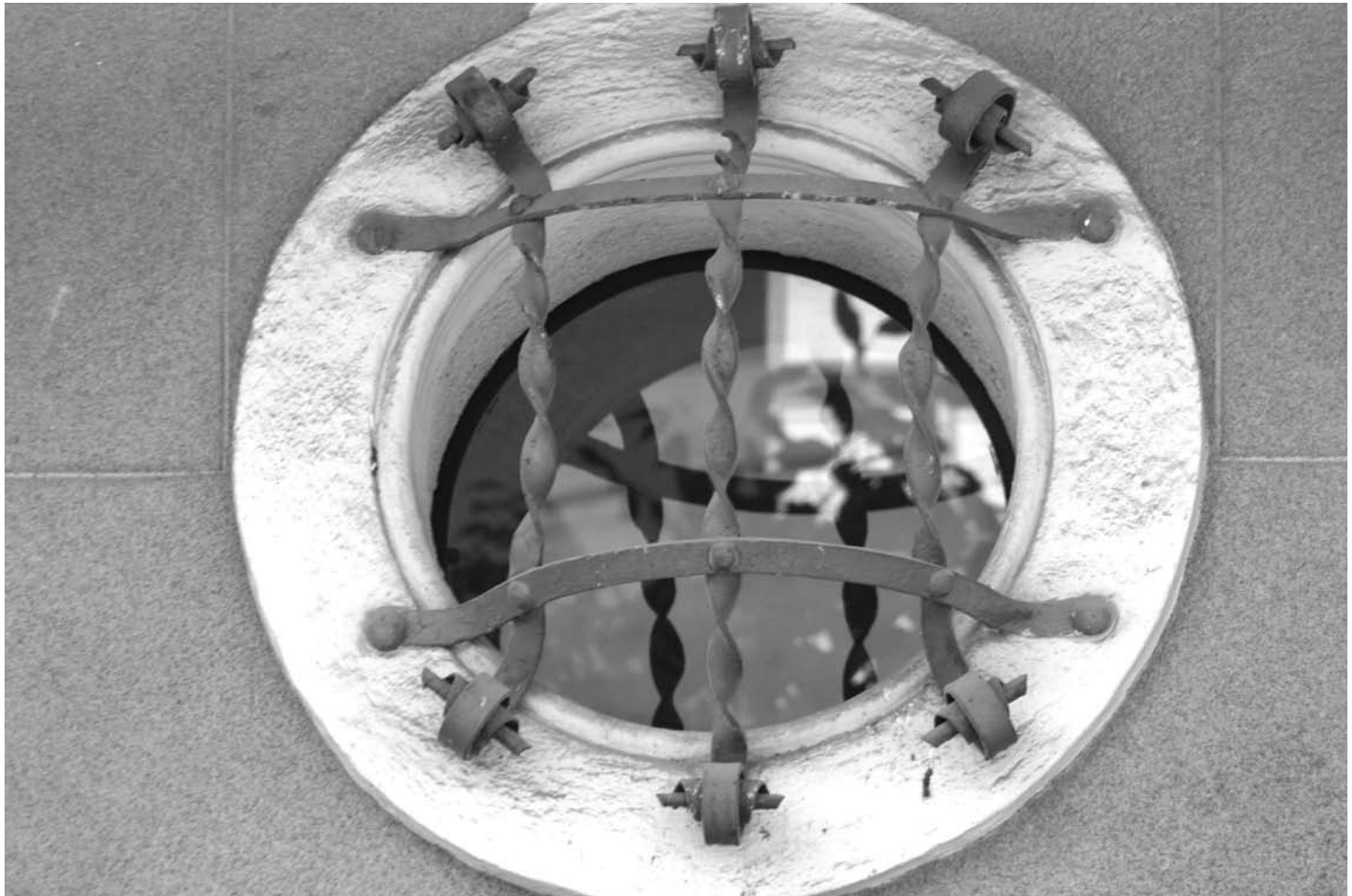
Pepito Freixedas freqüenta la vida social habitual a l'època: al Casino és membre de la Unió Cinegètica, on hi fa la tertúlia habitual amb els amics i, de tant en tant, surt de cacera. Anava al Casino per fer petar la xerrada i al Centre Agrícola pels balls, on assistia amb la seva esposa, Paquita Bové. També en aquests anys de postguerra acull algun infant exiliat de països europeus que es troben immersos en la Segona Guerra Mundial. D'una manera més discreta, mantenen la passió per la música i la catalanitat i, a l'estiu, freqüenten els concerts que Pau Casals dirigeix a Prada de Conflent, a la Catalunya Nord.

Josep Freixedas i Britlles moriria als setanta-set anys a la casa pairal can Freixedas. Aleshores, el franquisme havia donat pas a una nova democràcia i ell bé podia dir que la seva havia estat una vida farcida d'experiències, testimoni d'una de les etapes més dures de la història recent de casa nostra. Sense seguir els passos del seu pare decideix que el patrimoni quedi repartit entre els seus tres fills.

Els descendents

Dels descendents del matrimoni Freixedas-Bové, Josep es va quedar amb gran part del negoci de comerç de vi i una casa nova construïda al costat d'aquest, també a l'avinguda de Barcelona, al pont del Carril. A més, compartiria amb els seus dos germans la propietat de la Torre del Gall, a Sant Cugat Sesgarrigues.

Primer pla d'un dels quatre ulls de bou de la façana ►

La casa del carrer d'Hermenegild Clascar va passar a mans dels germans Francesc i Rosa Maria; aquests ja no hi feien estada, però encara en conservaven molts records familiars. Mentre eren infants dormien en dues habitacions diferents: els dos nois junts, a l'habitació més propera a l'entrada, i la noia a prop de l'habitació dels avis, a tocar del gran saló que els servia com a sala de jocs. Amb la mort de Pepito Freixedas, a la casa només hi resta la vídua, Paquita Bové, que hi residirà encara fins a mitjan dècada dels vuitanta. És en aquests anys quan Francesc i la seva germana Rosa Maria van construir una petita cava a l'indret on era situat el negoci de gra de Joaquim Miró, al soterrani, després de tirar a terra les parets que separaven els diferents dipòsits. A l'actualitat, aquest lloc encara es conserva intacte.

En morir la mare, la casa queda sense estadants i resulta molt costosa de mantenir, de manera que diversos projectes juguen amb la idea de construir-hi habitatges. Fins i tot un dels primers el proposa el mateix Pepito Freixedas i Britlles per aprofitar l'espai que ocupava aquell amplíssim saló de 150 metres quadrats, un espai que podia acollir un pis per a cada un dels seus fills petits. Cap dels projectes no es va poder portar a terme i a principis dels anys vuitanta la casa va entrar en el «Pla especial i catàleg del patrimoni historicoartístic i ambiental de Vilafranca del Penedès», un fet que n'impossibilitava l'enderrocament.

El fet que els propietaris tinguessin la vida organitzada lluny de la casa, la immensa despesa que suposava mantenir-la i la impossibilitat d'enderrocar-la van fer decidir a posar-la a la venda. Després de diverses gestions, finalment la va adquirir el Consell Comarcal de l'Alt Penedès l'any 1992. En aquells moments, algunes dependències de la casa amenaçaven d'enrunar-se i resultava gairebé im-

◀ Detall que permet copsar l'alineament simètric dels diferents elements decoratius i funcionals de la façana

possible rehabilitar-la i restaurar-la a càrrec de particulars. Poc després d'adquirir-la, el Consell Comarcal va iniciar les obres de millora amb la voluntat de procurar conservar els aspectes considerats artísticament interessants, però adaptant-la a la seva nova funció. El 1993 el Consell Comarcal de l'Alt Penedès traslladava la seva seu a can Freixedas.

Can Freixedas és un dels exemples més reeixits ►
del Modernisme vilafranquí

◀ La senyera presideix tots els actes institucionals que se celebren al saló de sessions del Consell Comarcal de l'Alt Penedès

Al saló, alhora gran, acollidor i solemne s'hi celebren ► sessions de treball i tota mena d'actes culturals

◀ Despatxos i sales de reunions del Consell Comarcal de l'Alt Penedès

L'oficina d'atenció al públic del Consell Comarcal de l'Alt Penedès està situada a la planta baixa ▶

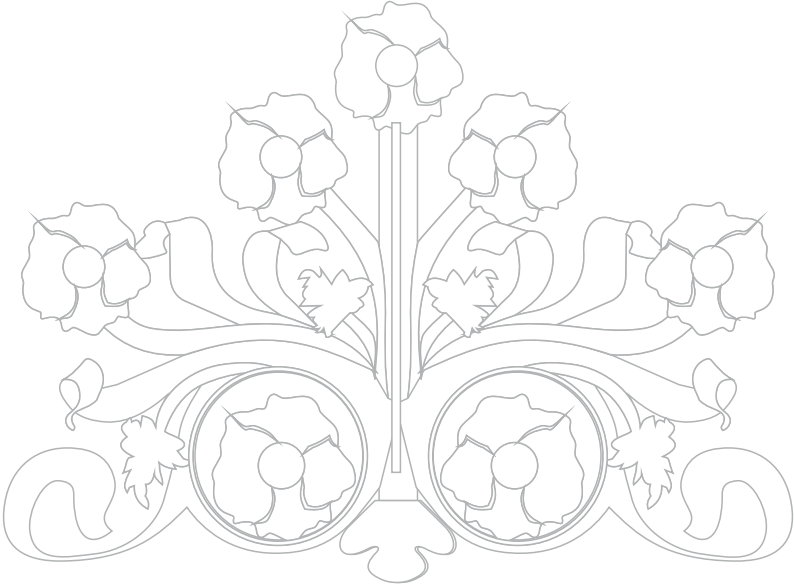
Pàgines següents: Espai per a l'atenció al públic i, al costat, dependències del Consorci de Promoció Turística de l'Alt Penedès i detall de les golfes actualment habilitades com a oficines

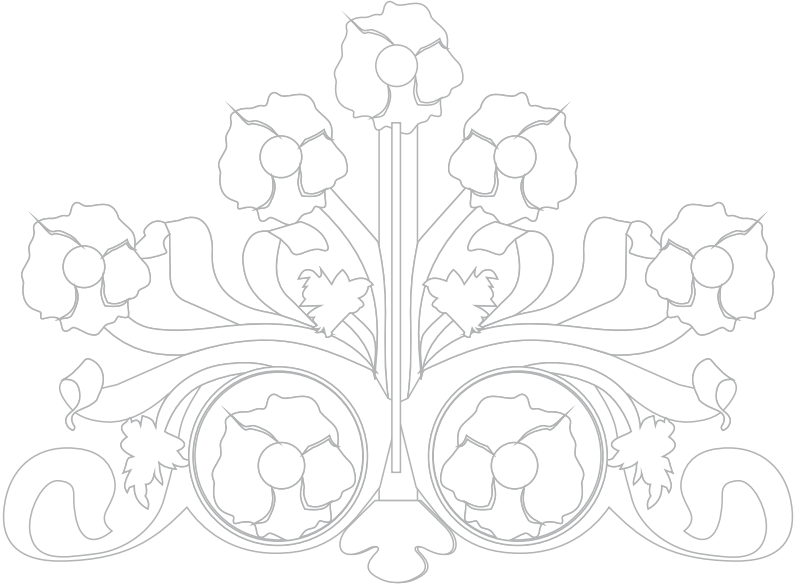

El Consell Comarcal de l'Alt Penedès

Un decret de la Generalitat de Catalunya de l'any 1987 va disposar la constitució dels consells comarcals. En un principi —tal com explica Pere Parera, president del Consell Comarcal de l'Alt Penedès de 1991 a 1995— hi havia una evident mancança d'infraestructures organitzatives. La consolidació de la institució a l'Alt Penedès va fer veure que era necessari, en el cas de la seu vilafranquina, aplicar-hi canvis, concretament a la part exterior. Això va fer que es busqués un espai alternatiu als baixos que aleshores ocupaven a l'avinguda de Barcelona. La finalitat d'aquest canvi era doble: d'una banda, dotar el Consell Comarcal de l'Alt Penedès d'una nova seu àmplia i funcional que li donés una imatge de prestigi, i, de l'altra, conservar un espai historicoartístic especialment rellevant per a Vilafranca.

L'adquisició de can Freixedas va ser el resultat de diverses casualitats, però va tenir el vist-i-plau de l'Ajuntament de Vilafranca, que havia reconegut i catalogat el valor històric i artístic de l'edificació pocs anys abans. La compra i la presentació del projecte de reforma es va fer el 1992, però no es va aprovar finalment fins al 1994. Després es portarien a terme diverses intervencions davant la situació de deteriorament que patia l'edificació, especialment a l'interior. En primer lloc va caldre assegurar-ne l'estructura, però, al mateix temps, ja es va començar a pensar en les futures modificacions que calia introduir-hi des del punt de vista arquitectònic.

◀ El Consell Comarcal de l'Alt Penedès
es va traslladar a can Freixedas el 1993

Des de la seva creació, els consells comarcals ▶
han anat assumint cada cop més funcions i competències

◀ La funcionalitat dels espais no ha estat obstacle per a la preservació dels elements de la construcció original

Els canvis es van fer seguint diverses fases. En la primera i la segona es va substituir tota la teulada i es van assegurar les parets de la casa. Principalment, van quedar reforçats el gran saló, la galeria i la cuina, juntament amb els respectius pisos inferiors. A més, es va portar a terme la consolidació de la coberta i el forjat de terra. En aquesta zona, la més espaiosa de l'edifici, s'hi van començar a instal·lar els treballadors del Consell Comarcal aquell mateix any 1994. Per entrar a la casa s'havia d'utilitzar la porta del carrer de Sant Julià i pujar a la galeria i les oficines per unes escales. Així mateix, una part dels dipòsits soterrats de la planta baixa va acollir abundant documentació de l'Arxiu Comarcal de l'Alt Penedès, que no podia encabir-la totalment als baixos de la biblioteca Torras i Bages, mentre s'esperava la construcció del nou edifici de l'Arxiu.

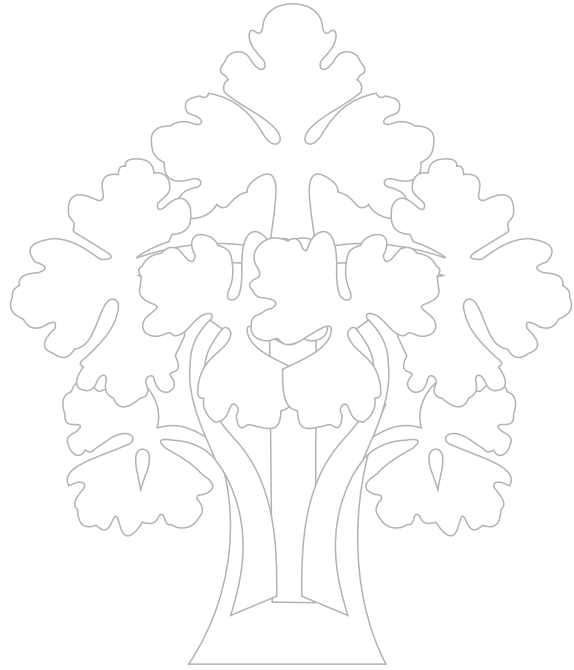
Des del punt de vista artístic, es pot observar el treball dels artesans per recuperar els trets més característics del Modernisme que presenta la finca. Al saló, on actualment se celebren les sessions plenàries de l'ens comarcal, es van restaurar i recuperar els bustos femenins i les motlures de guix a les cantonades de la sala. Per aconseguir-ho es va fer un motlle del bust més ben conservat i aquest va permetre la rèplica idèntica dels altres. Pel que fa al finestral que hi ha en aquest mateix espai, la humitat havia corbat tota la vidriera i les fustes. Els vidres, en altre temps de colors, es van haver de canviar per uns de blancs. El llum que il·lumina la sala és, però, l'original, tot i que es va desmuntar per canviar els fils elèctrics malmesos. Les rajoles també es van reposar amb unes de noves de les mateixes característiques que les originals. En relació als diversos paviments enrajolats també es va canviar el del menjador, que es va traslladar al final de la galeria, on abans hi havia la cuina.

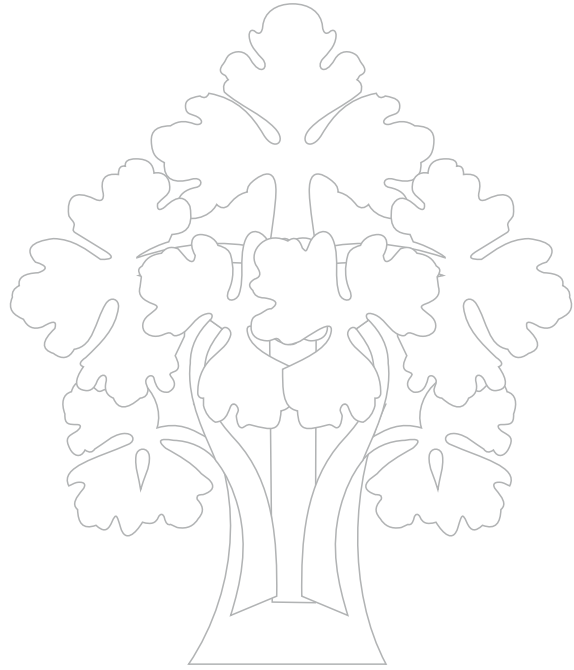
En la tercera fase es va procedir a l'acabament de la resta de la coberta i es va començar a construir l'escala interior. En aquestes dues últimes fases, que s'intercalen entre si, es realitza l'accés al soterrani, s'habilita l'habitació de l'entresòl i la de la primera planta, es distribueixen les oficines (despatx presidencial, gerència...) i s'instal·la l'ascensor, a més d'acabar-se la reforma de la xarxa elèctrica i l'enllumenat a tot l'edifici. És en aquesta fase quan es restaura tota la façana, la part menys malmesa de tot l'edifici. Finalment, cap a l'any 1996, les grans obres de la casa es van acabar.

Un cop enllestides les obres, es van habilitar els baixos i la primera planta per poder treballar-hi. Abans, però, es va haver de solucionar el problema de les humitats, provocades per l'aigua que hi havia al pou, ja que les petites inundacions en dies de pluja intensa eren habituals. N'hi va haver prou d'instal·lar una bomba per poder treure l'aigua a la xarxa de clavegueram. L'última reforma important es va produir arran de la creació del Consorci de Turisme de l'Alt Penedès, cosa que va provocar que les oficines es traslladessin, provisionalment, al saló de plens. El conjunt d'intervencions sobre l'edificació es pot dir que va quedar definitivament enllestit durant l'exercici 2000-2001, gairebé deu anys després de la compra de can Freixedas.

Can Freixedas és, sens dubte, un dels edificis de més valor arquitectònic de la vila, tant pel reconeixement que tenen els arquitectes que van participar en la seva reforma com per les seves excepcionals dimensions i característiques artístiques. No estem davant d'una casa modernista en el sentit més estricta de la paraula, com es pot veure a la seva estructura. Així, a l'edifici hi trobem una construcció molt més antiga, possiblement neoclàssica, a la vegada que hi manca, per exemple, l'escalinata característica d'altres cases modernistes. Els detalls estilístics de la casa ens permeten veure que el Modernisme va arribar amb les reformes de la façana, d'algunes parts interiors i amb la creació del conegut gran saló, que sí que presenta una estètica pròpia d'aquest moviment artístic.

La presència a Vilafranca d'un important nombre de cases modernistes –la majoria amb una història encara per descobrir– ens indica una evolució de la societat i de l'economia de l'època i ens confirma que els grans propietaris de terres es van enriquir amb el comerç i la indústria del vi. Aquesta prosperitat econòmica fa que propietaris i comerciants de vi traslladin la seva residència a Vilafranca, el gran centre penedesenc de l'activitat vitivinícola, adoptin formes de vida influenciades per les tendències de l'època i es construeixin cases luxoses que adopten les formes del moviment artístic de moda en aquell moment. Les famílies que van habitar a can Freixedas ens confirmen aquest esquema social i la seva evolució al llarg del temps.

La seu del Consell Comarcal de l'Alt Penedès forma part del ric patrimoni històric i artístic de Vilafranca del Penedès, una riquesa que, a vegades, passa desapercebuda. Per això, convé insistir en la importància d'aquests espais vinculats a la nostra història perquè si es coneixen més a fons és més fàcil valorar-los, respectar-los i garantir-ne la seva pervivència com a llegat per a les futures generacions penedesenques.

Annex

Arxiu Comarcal de l'Alt Penedès.
Fons Notarial. Protocol del notari Joan Amich.
1888. Inscripció 154.

«En la villa de Vilafranca del Panadés a los veinte y seis de Mayo de mil ochocientos ochenta y ocho: Doña Francisca Almirall Vidal, acompañada de su Señor esposo Don Ignacio Fontrodona y Vila, Abogado, ambos propietarios, mayores de edad y vecinos de la ciudad de Barcelona, según las cédulas personales de undécima clase la de la primera señalada con el número 1.435; y de cuarta clase la del segundo de número 26; comparecieron ante mi Don Juan Amich, Notario de número del Ilustre Colegio territorial de Barcelona con residencia en esta villa, y dijo la primera previo el especial beneplácito y consentimiento del propio señor Don Ignacio Fontrodona y Vila que para el presente acto presta este a su señora esposa: Que su Señor hermano Don Jaime Almirall Vidal se hallaba ser heredero de todos los bienes y derechos que fueron de su común padre Don Jaime Almirall y Batlle en fuerza de las sustituciones ordenadas en su último y válido testamento, toda vez que tanto el primer heredero como los demás sustitutos fallecieron respectivamente sin dejar hijo alguno, según se justificó en su debida forma a su tiempo como así es de presumir: Que el mencionado su Señor hermano Don Jaime Almirall y Vidal falleció en el día veinte de enero último también sin hijo alguno, cuyo extremo se

justificará si así conviene para los intereses de la señora relacionante como y también el de que en virtud de las entendidas sustituciones impuestas por su padre el individuado Don Jaime Almirall corresponde a la misma la herencia dejada por este al tiempo de su fallecimiento.

Y por último que se halla ser heredera del repetido su hermano Don Jaime Almirall Vidal en virtud del testamento que este otorgó en poder del infrascrito Notario en once de Enero del presenta año. Por tanto la Señora Doña Francisca Almirall i Vidal, queriendo aprovecharse de todos cuantos beneficios y derechos que las leyes y demás disposiciones le conceden, pasa a formalizar este inventario en el modo que sigue.

Primero: una heredad llamada “Hostal Nou” dentro de la cual hay enclavada una casa compuesta de planta baja y un piso con sus dependencias y demás oficinas de labranza, señalada con el número treinta y nueve, que mide de superficie cuarenta y nueve mojas o jornales de rey diez y ocho veinte y cuatro avos que equivalen a veinte y seis áreas, situada en la parroquia de San Pedro Molanta, cuadra de Porroig, término municipal de San Miguel de Olérdula. De ellas hay dos y media mojas o jornales de rey equivalentes a una hectárea veinte y una áreas (que son las situadas más al norte) que radican en el término municipal de San Cugat Sasgarrigas, lindante por oriente con los herederos de Don Pablo Milá y Fontanals, con tierras de Don Félix Barba y Rabella mediante la zanja de los cinco puentes y los mojones limítrofes de los términos municipales de esta villa y San Pedro Molanta, por mediodía con tierras de José Poch, con las de Manuel Blanch, con las de N. Montaner, con las de Pedro Rovira, con las de José Suriol, con las de Antonio Maria Miret, José Rosés y Don Mariano Seguí Presbítero, mediante los indicados mojones, por poniente con tierras de Don Lorenzo de cabañas, du-

ño de la heredad de Porroig y por cierzo con tierras de Cristóbal Freixedas, de Domingo Martí y de los sucesores de Juan Pablo Rovira mediante los citados mojones y con el últimos de los expresados sujetos el que indica los límites de los términos municipales de esta villa, San Pedro Molanta y San Cugat Sasgarrigas y zanjas: con tierras de Jaime Martí hasta los mojones que hay al otro lado del ribazo, con tierras de Manuel Miret, José Miret, Cristóbal Ràfols, Antonio Forns, Domingo Montserrat y los antes citados herederos de don Pablo Milá y Fontanals mediante zanja o rasa mestre de Saguals.

Esta finca se halla inscrita en el Registro de la Propiedad en el modo que sigue.

Término municipal de San Miguel de Olérdula: Una extensión de terreno de cuarenta y tres mojadadas, diez y ocho avos iguales a veinte y una hectáreas cuarenta y dos áreas, compuesta de viñedos y una parte yermo y linda por oriente con Pablo Milá, Don Félix Barba mediante zanja llamada dels “cinch Pons” y los mojones limítrofes de los términos de Vilafranca y San Pedro Molanta, por mediodía con José Poch, Manuel Blanch, N. Montaner, Pedro Rovira, José Suriol, Antonio Maria Miret, José Rosés y Don Mariano Seguí Presbítero mediante dichos mojones por poniente con Don Lorenzo de Cabañas, dueño de Porroig y por cierzo con Don Cristóbal Freixedas, Domingo Martí y Juan Pablo Rovira mediante los dichos mojones y con la porción de la misma finca que se describirá. Término de San Cugat Sagarrigas: una extensión de dos mojadadas, diez y seis avos equivalente a una hectárea, treinta áreas cincuenta y seis centiáreas también parte viña y parte yerma, y linda por oriente con Pascual pausas, por mediodía con la restante finca antes descrita, por poniente con Antonio Rovira y por cierzo con José Paret, conocida esta porción de finca con el nombre de las Feixetas y partido de Saguals.

Segundo: Una casa heredad llamada “Cal Andraix”, señalada aquella con los números catorce y quince, de extensión treinta y cuatro jornales estadísticos o mojudas equivalentes a diez y seis hectáreas cincuenta y ocho áreas, situada en el término de la Granada; lindante por oriente con Don José Santacana, Juan Soler, Juan Miret mediante ribazo y Cristóbal Cuscó de La Granada, por mediodía con el referido José Santacana, Juan Miret, Don Lorenzo de Cabañas, y Don Carlos de Moy, Por poniente con dicho Señor Moy, Pablo Colomer y Francisco Torras y Goma y por cierzo con Don Pedro Batlle, Pablo Saumell, José Vallès, Cristóbal Bas, Cristóbal Soler, Miguel Colomer, José Insenser y Félix Claramunt.

Tercero: la casa heredad llamada “la Torreta”, señalada aquella con el número setenta y cuatro, de extensión ochenta y cuatro con ciento veinte y cuatro avos, jornales estadísticos o mojudas, equivalentes a cuarenta hectáreas treinta y cinco áreas, situada en el término de Santa Margarita y Monjos, lindante por oriente con Antonio Rosell, llamado de la Costa, por mediodía con Don Juan Raventós, conocido por de la sanabra, por poniente con Antonio Soler de las casas Blancas y Don Enrique Javier Vidal y por norte con Don carlos de Sagueto y Don Vicente Miret.

Cuarto: La casa heredad llamada “Casa Almirall de Puigdespí”, señalada aquella con el número ciento veinte y ocho, con tres casitas más a la principal unidas, señaladas con los números ciento veinte y cuatro, ciento veinte y cinco, y ciento veinte y seis, y otra a la montaña, a la cual se da el nombre de “Corralet” y que por tener dos habitaciones lleva los números ciento veinte y dos y ciento veinte y tres. La extensión de dicha heredad es la de ciento noventa y seis tres veinte y cuatro avos jornales estadísticos o mojudas equivalentes a noventa y cinco hectáreas sesenta áreas, y su situación en el

término de Castellví de la Marca; lindante por oriente con Don Ramon Morgades del Grau, el Señor Marqués de Alfarrás y Pedro Bolet, por mediodía con los citados Bolet i Marquès de Alfarràs, con la madre Monja Carmelita Doña Luisa Cantó dueña de las heredades llamadas casa Pura y Casa Tetas y con José Sogas, por poniente con dicho Don Ramon Morgades del Grau y por el norte con Antonio Bolet, sucesor de Casa Pascual y Juan Rius de Cunilleras.

Quinto: La casa heredad llamada “Mas cota”, señalada aquella con los números cincuenta y nueve y sesenta, de extensión ciento siete jornales estadísticos o mojudas, equivalentes a cincuenta y dos hectáreas diez y nueve áreas, situada en el término de Castellví de la Marca, lindante por oriente con Francisco Albonas, por mediodía con José Almirall de Estalella y Juan Olivella mediante un camino de carros que casi todo ello se halla abierto en terreno de la referida heredad, por poniente con el reverendo Don Antonio Capdevila y Don Antonio Morgades, antes la madre Carmelita Doña Luisa Cantó y Collet y con Gabriel Rius y por el norte con los referidos Reverendo Don Antonio Capdevila y Don Antonio Morgades.

Sexto: la casa heredad llamada “Tortea de Castellví”, señalada aquella con el número ciento noventa y cuatro; de extensión ciento veintisiete jornales estadísticos o mojudas, equivalentes a sesenta y nueve hectáreas, noventa y cuatro áreas, situada en el término de Castellví de la Marca, lindante por oriente con Juan Olivella, Pablo Fábregas y Antonio Bolet, por mediodía con dicho Fábregas y Bolet, por poniente con el Manso Gironella de Gomila y por el norte con Pablo Amadó de Puigrodó.

Séptimo: La casa y huerto unido a la misma situado en esta villa y en su calle de los Cordeleros, señalada con el número uno, compuesta de bajos en los cuales se hallan las bodegas, lagares y demás

dependencias, entresuelos, primer piso y desván, de extensión todo por junto quinientas setenta y siete canas cuadradas o superficiales, que equivalen a trece áreas. Al extremo del huerto que se halla situado a la parte posterior de la casa hay una pequeña casita que ocupa uno de los criados de la principal, lindante por junto por oriente con la calle de San Julián, por mediodía con el camino de Ronda de la villa, por poniente con Pelegrín Grau y por el norte ó frente de la casa con la indicada calle de Cordeleros.

Octavo: Una pieza de tierra viña campá llamada “Camp de San Pere”, situada en el término de esta villa y partida dicha de San Juliá, de extensión un jornal estadístico o mojada con veinte y un veinticuatroavos, equivalente a noventa y una áreas cuarenta y seis centiáreas; lindante por oriente con Don José Baltà, por mediodía con las paredes traseras de las casas construidas en terreno de Don Javier garcía en la calle de San Pedro y con tierras de Don Teodoro Miret, por poniente con otras del señor Conde de Solterra mediante un camino de siete palmos de ancho y por norte con sucesores del referido señor García y con los de Don Cayetano Marrugat.

Noveno: una pieza de tierra campá llamada “Camp de la Creu”, situada en el término de esta villa y partida llamada “Creu de San Salvador”, de extensión veintiún veinte y cuatro avos de jornal estadístico o mojada, equivalente a cuarenta y dos áreas sesenta y ocho centiáreas; lindante por oriente con el camino de la Cantera, por mediodía y poniente con Don Carlos de Moy y por el norte con Juan Camps.

Décimo: Otra pieza de tierra campá, llamada “Camp de la Pared”, situada en el término de esta villa y partida dicha “Promeal”, de extensión veinte y cuatro avos de jornal estadístico o mojada equivalen-

te a cuarenta áreas sesenta y cuatro centiáreas; lindante por Oriente con Don Teodoro Miret y Don Antonio Maria Miret, por mediodía con sucesores de Dioña Luís Lleó mediante camino, por poniente con el camino de la Pedrera y por cierzo con Jocundo Rubió mediante camino de herradura.

Undécimo: Una pieza de tierra campá llamada “Tiras de Detrás del Cuartel”; situada en el término de esta villa llamado “Promeal”, de extensión diez y seis veinte y cuatro avos de mojada, equivalentes a treinta y dos áreas cincuenta y una centiáreas, lindante por Oriente con Don Ramon Olivella, por mediodía con Don Javier García mediante camino de carro, por poniente con Don José Elías y por norte con Don Ramon Estalella.

Duodécimo: Otra pieza de tierra campá y viñas, situada en el término de esta villa y partida llamada de “Santa Digna”, de extensión tres veinte y un veinte y cuatro avos jornales estadísticos o mojadas equivalentes a una hectárea ochenta y nueve áreas; lindante por oriente con la carretera de Villanueva, por mediodía con la montaña de Montaspre propia de Don Victoriano Mullol, por poniente con Don José Baltà y por el norte con Don José Romeu.

Decimotercero: Otra pieza de tierra campá llamada de “Melió”, de extensión veinte y tres veinte y cuatro avos de jornal estadístico o mojada, equivalentes a cuarenta y seis áreas setenta y cuatro centiáreas, lindante por oriente y mediodía con José Parlades, por poniente con la riera de Meliό y por norte con Doña María de la Concepción Rialp.

Decimocuarto: Otra pieza de tierra viña llamada “Puigciuró” o “Marges als”, sita en el término de esta villa y partida llamada de “Puigciuró”, de extensión veinte y dos veinte y cuatro avos de jornal estadístico o mojada, equivalentes a cuarenta y cuatro áreas setenta y una centiáreas, lindante por oriente

con Don José Elías, por mediodía con Don Pablo Antonio Salvany, por poniente con Don José Almirall y por cierzo con herederos de Don José Antonio de Lomaña y con los de Don José Antonio Maciá.

Decimoquinto: Otra pieza de tierra viña campa llamada “Plana de Morató”, sita en el término de esta villa y partida llamada “Morató”, de extensión cinco diez y seis veinte y cuatro avos jornales estadísticos o mojudas equivalentes a dos hectáreas, setenta y cinco áreas cuarenta centiáreas, lindante por oriente con el camino de Morató, por mediodía con Don Eduardo Ferret y herederos de Doña María del Socós Posas, mediante zanja, por poniente con Don Juan Alcover y Don Joaquín Martorell y por cierzo con el camino llamado Fariné.

Décimo sexto: Otra pieza de tierra campa y viña llamada “Hort y viña de la riera”, sita en el término de esta villa y partida nombrada “lo Viver”, de extensión una mojada catorce veinte y cuatro avos equivalentes a setenta y siete áreas una centiáreas; lindante por oriente con la riera de Llitrá, por mediodía con el camino de la Bleda, por poniente con Don Magín Carbó y por cierzo con Magin Alayo.

Décimo séptimo: Otra pieza de tierra viña campa, llamada “Viña vella y camp del Tit Jover”, situada en el término de la predicha villa y partida llamada “lo Viver”, de extensión cuatro y diez y ocho veinte y cuatro avos jornales estadísticos o mojudas equivalentes a dos hectáreas treinta y una áreas sesenta y siete centiáreas; lindante por oriente con Doña Maria de la Cinta Mas de Fábregas, José Vázquez y Juan Morgades, por mediodía con el camino de la Bleda, por poniente con Pedro Mártir Torras y por cierzo con sucesores de Isidro Mata y el camino que conduce o va al Maset dels Cunills.

Décimo octavo: Otra pieza de tierra viña campa, llamada “Camp llarch” y “Tiras del Tófol Ventura”, situada en el propio término de esta villa y partida dicha “Lo Viver” de extensión tres y diez y siete

veinte y cuatro avos jornales estadísticos o mojudas, equivalentes a una hectárea sesenta y cinco áreas, setenta y siete centiáreas, lindante por oriente con Don Ramon Buxedas, por mediodía con Doña María de la Concepción Rialp y Don Mariano Llorens, por poniente con Julián Romagosa y por cierzo con el camino de Farran o Puigdese.

Décimo novena: Otra pieza de tierra viña campa, llamada “Tiras de la Riera”, situada en el término de esta villa y partida dicha “Lo Viver”, de extensión veinte veinte y cuatro avos de jornal estadístico o mojada, equivalente a cuarenta áreas sesenta y cuatro centiáreas, lindante por oriente con Don Félix Rovira, por mediodía con Francisco Escofet, por poniente con Ramon Buxedas y por norte con Félix Rodó.

Vigésimo: Otra pieza de tierra viña campa, llamada la “Casa nova de Ratera”, sita en el propio término de esta villa, partida nombrada “Casa nova de la Ratera”, de extensión una diez y seis veinte y cuatro avos de jornal estadístico o mojada equivalentes a ochenta y una áreas, veinte y ocho centeáreas, lindante por oriente con Pablo Farré, por mediodía y oriente con Antonio Casals de Farran mediante zanja y al norte con Pedro Parellada.

Vigésimo primero: Otra pieza de tierra viña campa llamada tiras de “san Hilari”, situada en el término de la propia villa y partida llamada “de san Hilari o Pelegrina” de extensión una mojada o jornal estadístico, equivalente a cuarenta y ocho áreas setenta y siete centiáreas, lindante por oriente con Don Eduardo Vidal, por mediodía con Doña María del Socós Posas y por poniente y cierzo con Don José Rodó.

Vigésimo segundo: Otra pieza de tierra viña campa llamada “Tiras de Jaumó Soler”, sita en el propio término de esta villa y partida llamada “Lo Viver”, de extensión una mojada o jornal estadístico con un veinte y cuatro avos, equivalentes a cincuenta y cuatro áreas ochenta centiáreas; lindante por

oriente con Francisco Bertrán y Jaime Pons, por mediodía con el camino de la Sínia del Menescal, por poniente con Don Jaime Trius y por cierzo con Don Buenaventura Rius y Don Julián Romagosa.

Vigésimo tercero: Otra pieza de tierra situada en el término municipal de la Granada, la cual forma parte de la casa heredad llamada “Can Andraix”, de extensión dos jornales estadísticos o mojudas, equivalentes a noventa y siete áreas; lindante por oriente con Francisco Torras y Jaime Borrás, mediante el camino de balons, nombre de la heredad propia de Don Cayetano Janer, por mediodía con José Santacana y Don Baltasar de España, por poniente con Juan Miret y por cierzo con el referido Santacana y Cristóbal Cuscó.

Vigésimo Cuarto: Otra pieza de tierra situada en el término de Viloví y partida llamada “Pujols de la Granada”, que forma parte de la casa heredad de “cal Andraix”, de extensión tres jornales estadísticos o mojudas, equivalentes a una hectárea setenta y cuatro áreas, lindante por oriente con Francisco Martí, por mediodía con Francisco Tossa, por poniente con José Antonio Pineda y por el norte con Don Salvador Escofet.

Vigésimo quinto: Otra pieza de tierra, situada en el término municipal de Santa Margarita y Monjos, que forma parte de la heredad llamada “La Tortea”, de extensión tres diez y nueve veinte y cuatro avos jornales estadísticos o mojudas, equivalentes a dos hectáreas, cincuenta y siete áreas, situada a la parte del norte de la misma, levantándose en ella la estación del ferrocarril de Tarragona a Barcelona y Francia, correspondiente a dicho pueblo; lindante por oriente con Francisco Alborná y Vicente Miret, por mediodía y poniente con Antonio Rosell, y por el norte con Miguel Castellví y el nombrado Francisco Alborná.

Vigésimo sexto: Una casa de dos pisos llamada “Casa Pasturet”, señalada con el número ciento tres y ciento cuatro, con un solar a ella unido, de extensión veinte y dos palmos cuadrados equivalentes a diez y ocho metros, situada en el término de Castellví de la Marca, en el caserío llamado Casas de Urpí de la Cunillera y forma parte de la heredad conocida por “Casa Almirall de Puigdespí”; lindante por oriente con la casa de Urpí en el día sucesor de Ignacio Isela, por mediodía con el frente de la casa y solar, por poniente con la calle que conduce a casa Antonio Bolet y Juan Rius y por norte que es la espalda de la casa con la de Antonio Bolet.

Vigésimo séptimo: Otra pieza de tierra campa llamada del “Colomé o Maset dels Cunills”, situada en el término de Pachs, en la partida que lleva el mismo nombre con que se conoce la pieza, de extensión diez y nueve veinte y cuatro avos de mojada, equivalentes a treinta y ocho áreas sesenta centiáreas; lindante por oriente con Ramon Gili, por mediodía con Don Antonio Abreu, por poniente con Don Joaquín Martorell mediante camino de carro y por norte con Francisco Formen.

Pertenecían las descritas fincas al Don Jaime Almirall y Vidal como heredero sustituido de su padre Don Jaime Almirall y Batlle, conforme así se expresó más por extenso en el inventario que aquel formalizó en poder del notario que suscribe a los diez y nueve de Julio de mil ochocientos ochenta y cuatro, inscrito en el Registro de la propiedad de este partido al folio ciento cuarenta y uno del tomo diez y nueve de Olérdula finca número nueve inscripción séptima; al folio doscientos tres vuelto del tomo noveno de San Cugat finca número trescientos seis inscripción segunda [...]

Vigésimo octavo: Toda aquella casa manso y heredad con todas las tierras honores y posesiones, junto con el manso nombrado “Mas Rosell” conocido por la “Masó”, situado en los términos de Sel-

ma y del Albá, partido judicial del Vendrell y provincia de Tarragona, de cabida doscientos veinte y un jornales poco más o menos, medida de dicha provincia, que linda de por junto, por hallarse todo unido y aglevado, por oriente con tierras del Castillo de Selma y con la plana llamada la Mora, y va por el camino que conduce de Selma a Santa Inés, por mediodía con José Ferret den Manlleva, con la sierra en dirección al Coll hasta la vista de Ferrer cerca de la Balsa y después siguiendo cuesta arriba hasta la vista del Albá y de la cuesta hasta encontrar a Miracle; por poniente con los herederos de Jaime Guinovar del manso de Miracle en parte y en parte con las Comas y por cierzo con la plana llamada de Santa Inés, agua descendiente parte y parte del camino que va de dicho castillo de Selma a santa Inés. Pertenecía al Don Jaime Almirall y Vidal en virtud de la insolutumdación que en pago de sus derechos legitimarios le hizo su hermano Don Juan Almirall y Vidal con escritura otorgada en poder de Don Francisco Gomis, Notario de Barcelona, a los diez de Agosto de mil ochocientos sesenta y uno; registrada en la antigua Contaduría de hipotecas del Vendrell al folio doscientos ochenta y uno del libro de fincas rústicas de Selma con fecha primero del siguiente Setiembre.

Vigésimo noveno y finalmente: Una casa compuesta de dos altos o pisos con una puerta exterior y un patio al detrás en que hay construida una estancia, situada en la calle de Roig de la Ciudad de Barcelona, señalada con el número doce, que linda por la derecha o sea al cierzo con Pablo Termens, por la izquierda mediodía con Bernardo Bofia, por la espalda o sea a oriente con los sucesores de Juan Serra y por su frente poniente con dicha calle de Roig. Pertenecía al Don Jaime Almirall y Vidal con fuerza de la venta perpetua que le hizo Doña María Teresa Pelarajer de Bundó con escritura otorgada en poder de Don Joaquín Fontrodona, Notario de aquella capital, a los treinta y uno de Mayo de mil

ochocientos cincuenta y seis, registrada en la antigua Contaduría de hipotecas de la misma al folio ciento cincuenta y dos del libro cuarenta y ocho correspondiente a aquella ciudad.

El valor de las anteriores fincas tanto en venta como en renta es el siguiente [...] el de las situadas en el término de Vilafranca veinte mil setecientas cincuenta pesetas. [...]

Estos son los únicos bienes y derechos que la Señora compareciente ha tenido noticia hasta ahora haber adquirido de su difunto hermano Don Jaime Almirall Vidal, prometiendo adicionar este inventario siempre y cuando la adquiriera de alguna otra [...]»

